Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 22 август 1974 йил, пайшанба ◆ № 196 (15.976). Баҳоси 2 тийин.

МУСОБАҚАДОШЛАР

Сиз кўриб турган бу меҳнат қаҳрамонлари — Зубайрахон Аҳмедова ва Роҳатой Аллаёровалар Наманган область, Поп районидаги «Коммунизм» колхозида юқори ҳосилли бригадага бошчилик қилишади. Дугоналар зарбдор беш йилликнинг тўртинчи йилида пахта майдонининг ҳар гектаридан 60 центнердан «оқ олтин» олишга аҳд қилишган. Улар ўзаро мусобақа боғлашган. Шунинг учун ҳам бир-бирларининг пахта далаларида тез-тез бўлиб туришади. Шу кунларда қаҳрамонлар даласида бўлган киши серҳосил ғўзаларни кўриб қувонади. Ҳар бир туп ғўза алоҳида меҳр билан парвариш қилинмоқда. Шу туфайли шода-шода бўлиқ кўсакларни санаш мумкин. Суратда: (чапдан) Социалистик Меҳнат Қаҳрамони З. Аҳмедова Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати Р. Аллаёрова бригадаси пахта даласида.

А. Тўраев фотоси.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

КПСС Марказий Комитети «СССР Қурилиш министрлиги Главзапстройга қарашли Ленин орденли 36-бинокорлик тресги партия комитетининг иши тўғрисида»ги ва «Орёл шаҳрида уй-жой—граждан объектларини бир меъёрда фойдаланишга топширишни ташкил этиш соҳасида КПСС Орёл область комитетининг иш тажрибаси тўғрисида»ги масалаларни муҳокама қилди. Қабул қилинган қарорларда бутун йил давомида қурилиш планларини бир меъёрда текис бажариш ва уй-жой биноларини, шунингдек социал ва маданий-маиший объектларни фойдаланишга топшириш — капитал қурилиш ишларининг самарадорлигини ошириш борасида партия ташкилотлари фаолиятининг форма ва методлари умумлаштирилган.

«СССР Қурилиш министрлиги Главзапстройга қарашли Ленин орденли 36-бинокорлик тресги партия комитетининг иши тўғрисида»ги қарорда шу трест партия ташкилоти КПСС XXIV съезди ва Марказий Комитет пленумлари қарорларини бажара бориб, коллективни тўққизинчи беш йиллик топшириқларини бажаришга, қурилиш муддатларини қисқартириб, сифатини яхшилашга, қурилиш ишлари самарадорлигини оширишга сафарбар қилиш борасида анчагина ишлар қилаётганлиги уқтириб ўтилади.

Коллектив асосан мавжуд ишлаб чиқариш корхоналарини реконструкция қилиш ва кенгайтириш билан шуғулланиб, Ленинград шаҳри ва областида янги қувватларни барпо этишга ва бир қанча йирик корхоналарни техника билан қайта қуроллантиришга салмоқли ҳисса қўшди. Трест мамлакатдаги бинокорлик ташкилотлари ўртасида биринчилар қаторида планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига кўчирилди. Трест коллективи беш йилликнинг ўтган 3,5 йили мобайнида давлат планини барча кўрсаткичлар бўйича муваффақиятли бажарди, 152 та ишлаб чиқариш ва маданий-маиший объектларни қурди ва фойдаланишга топширди, бу объектларнинг деярли ҳаммаси яхши ва аъло баҳолар билан қабул қилинди. Меҳнат унумдорлиги 24 процент ошиб, қурилиш-монтаж ишлари таннархи 12,4 процент камайтирилди. Коллектив квартал сайин йиллик программанинг тўртдан бир қисмини адо этиб, бир меъёрда ишламоқда.

Партия комитети цех партия ташкилотлари ва партия группаларининг ташкилотчилик ва сиёсий ишлари савиясини, уларнинг хўжалик ишларини ҳамда меҳнаткашларни тарбиялаш ишларини яхшилашга таъсири сезиларли даражада кучайишига эришди. Партия ташкилоти ўзининг уюшқоқлиги, ташаббускорлиги билан, коммунистлар Устав талабларини ҳалол бажараётганлари билан, ўзларининг ишлаб чиқаришда ва жамоат ҳаётида ғоят актив иштирок қилишлари билан коллективда етакчи роль ва обрўга эга бўлдилар. Партия комитети кадрлар билан ишлашга, коммунистларни жой-жойига тўғри қўйишга, партия ташкилоти структурасини такомиллаштириш, партия сафига энг яхши кишиларни танлаб олишга катта аҳамият бермоқда. Трестдаги 400 коммунистдан 90 проценти бевосита ишлаб чиқаришда банддир. КПСС сафига қабул қилинганларнинг 80 процентдан кўпроғини илғор ишчилар ташкил этади.

Партия комитетининг ишлаб чиқариш қувватларини ўз вақтида фойдаланишга топширишни таъминлаш соҳасидаги ташкилотчилик иш тажрибалари диққатга сазовордир. Партия комитети бошланғич партия ташкилотлари орқали иш кўриб, бинокорлар, монтажчилар, лойиҳачилар, қурилаётган ва реконструкция қилинаётган корхона ходимларининг, маҳсулот етказиб берувчи заводларнинг кучларини ва моддий ресурсларини ишга тушириладиган объектларга сафарбар қилиш соҳасида пухта ва муайян мақсадни кўзлаб ишлашга эришмоқда. Қурилиш иштирокчилари объектларни барпо этиш муддатларини қисқартириш юзасидан биргаликда социалистик мажбурият қабул қилмоқдалар ва умумий ташкилий-техникавий тадбирларни амалга оширмоқдалар. Муваққат партия группалари, қурилиш штаблари тузиш бир жойда ишлаётган турли ташкилотлар коммунистларининг қўшма мажлисларини ўтказиш тажрибаси яхши натижалар берди. Қурилиш иштирокчилари куч-ғайратининг бирлаштирилиши бир қанча янги корхоналар ва объектларни муддатидан илгари ишга туширишга имкон берди.

Партия комитети барча бўғинларда хўжалик ҳисобини мустаҳкамлаш, планлаштиришни ҳамда қурилишни материал-техника билан таъминлашни яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқда. Трест бўлинмаларида ишлаб чиқаришга пухтароқ тайёргарлик кўриладиган бўлиб қолди, қурилишнинг белгиланган технологиясини унинг бевосита иштирокчилари — ишчилар, бригада бошлиқлари, мастерлар ва прораблар билан муҳокама қилиш одат тусига айланди. Материал ва меҳнат сарфларини камайтириш резервларини қидириб топиш ва улардан фойдаланиш, иқтисодий тежашни кучайтириш, беш йиллик бошланганидан бери қарийб 7 миллион сўм фойда олишга, қурилиш материаллари сарфини камайтириш юзасидан топшириқни бажаришга имкон берди.

Партия комитети ва хўжалик раҳбарлари қурилишларнинг техника даражасини оширишга катта эътибор бермоқдалар. Улар илмий-тадқиқот ва лойиҳалаш институтлари билан биргаликда янги самарали таклифларни ва илғор тажрибани жорий этишни ташкил қилмоқдалар. Коллектив турдош бинокорлик ташкилотлари ўртасида фан-техника тараққиётини жадаллаштириш учун мусобақанинг янги қизиқарли формасини топиб ташаббус кўрсатди. Коммунист бригада бошлиқлари Булигин, Сироткин, Войтенков ўртоқларнинг ташаббуси билан трестда ҳар бир иш жойида меҳнат унумдорлигини оширишнинг комплекс плани кенг жорий этилмоқда. 102 бригададан 91 таси ҳозирги вақтда шу комплекс планлар асосида ишламоқда. Шу асосда беш кунлик топшириқни тўрт кунда бажариш мақсадида ишчиларнинг ярмидан кўпи ўртасида мусобақа авж олиб кетди.

Партия ташкилоти меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий жиҳатдан тарбиялаш, уларда коммунистик эътиқодни шакллантириш, коллективда умумий таълим, иқтисодий ва касблар бўйича ўқишни ташкил этиш борасида каттагина иш олиб бормоқда, иқтисодий ва социал ривожланиш планини бажариш учун қатъият билан курашмоқда. Трестда юксак малакали стабил коллектив қарор топди. Кейинги уч йил мобайнида кадрлар ўртасида қўнимсизлик 7,3 процентгача камайди ва мамлакатдаги барча бинокорлик ташкилотлари ўртасида бу жиҳатдан биринчи ўринда турибди.

Шу билан бирга КПСС Марказий Комитети трест фаолиятида камчиликлар ҳам борлигини таъкидлаб ўтди. Умуман план бажарилгани ҳолда айрим қурилишлар бўйича орқада қолишга йўл қўйилмоқда. Барча объектларда ҳам тасдиқланган графиклар асосида қурилиш муддатларига риоя қилинаяпти деб бўлмайди, баъзи ташкилотларда иш вақти кўплаб беҳуда ўтказилмоқда, маблағ ва материал ресурсларини унумсиз сарфлашга ҳали барҳам берилмаган. Трестда иқтисодий ислоҳот имкониятларидан етарли фойдаланилмаяпти. Оралиқ тўловларсиз қурилиш батамом тугалланган объектлар учун ҳисоб-китоб қилиш деярли йўлга қўйилмаган, саноат қурилишларида бригада ҳисоби етарли даражада ривож топмаган.

Партия комитети трест фаолиятида камчиликларни бартараф қилиш юзасидан қарорлар қабул қила туриб, шу қарорларнинг бажарилиши учун ҳамма вақт ҳам тегишли қатъият кўрсатмаяпти.

КПСС Марказий Комитети ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш, уй-жойларни, маданий-маиший объектларни фойдаланишга топшириш ҳамда меҳнат унумдорлигини ўстириш, қурилиш қийматини камайтириш, сифатини ва техникавий даражасини ошириш, малакали ва барқарор коллективни вужудга келтириш соҳасидаги планларни бажариш юзасидан 36-трест партия ташкилотининг ташкилотчилик ва сиёсий ишига ижобий баҳо бериб, трест партия комитетига қурилиш муддатларини ва объектларни фойдаланишга топшириш муддатларини қисқартириш, барча техника — иқтисодий кўрсаткичларни тинмай яхшилаш учун мавжуд резервлардан максимал фойдаланиш тўғрисида КПСС XXIV съезди ва КПСС Марказий Комитети 1973 йил декабрь Пленуми талабларини бажариш юзасидан олиб борилаётган ишлар савиясини янада оширишни таъминлаш вазифасини топширди. Хўжалик ислоҳотининг янги шароитида коллектив ишига партия ташкилотининг таъсир ўтказиш форма ва методларини доимо такомиллаштириб бориш, маъмурият фаолияти устидан партия контролини кучайтириш, коммунистларнинг ишлаб чиқариш ва ижтимоий активлигини ривожлантириш, қурилишларда уларнинг авангардлик ролини ошириш лозим.

КПСС Марказий Комитети партия комитетига ҳар бир ходимда қўлга киритилган натижаларга танқидий баҳо бериш иштиёқини, давлат планларининг бажарилиши учун юксак масъулият ҳиссини сезишни тарбиялашни, ҳар бир ишловчи тўққизинчи беш йиллик топшириқларини бажаришга қўшаётган шахсий меҳнат ҳиссасининг аҳамиятини чуқур тушунишига эришишни таклиф этди. Касаба союз ва комсомол ташкилотларининг фаолиятини ишлаб чиқариш вазифаларини бажаришда активроқ иштирок этишга, социалистик мусобақани такомиллаштиришга, меҳнаткашларнинг меҳнатини, маиший шароитини ва дам олишини ташкил этишни янада яхшилашга йўллаб туриш лозим. Ёш ишчиларга бинокорлик касбидан фахрланиш ҳисларини сингдириш, уларнинг амалий малакасини ошириш, мураббийчиликни кенг йўлга қўйиш, бу ишга ишлаб чиқаришнинг, хизмат кўрсатган ветеранларини жалб қилиш лозим.

Трест хўжалик раҳбарларига ва партия комитетига иқтисодий ислоҳотнинг асосий қоидаларидан тўлароқ фойдаланиш соҳасида олиб борилаётган ишни кучайтириш, оралиқ тўловларсиз қуриб битказилган ва фойдаланишга топширилган объектлар учун ҳисоб-китоб қилишга ўтишни жадаллаштириш таклиф қилинди. Барча ишлаб чиқариш қувватларини ва объектларини планда белгиланган муддатларда ишга тушириш таъминлансин.

Илғор тажриба, янги самарали бинокорлик материаллари ва енгил конструкцияларни, қурилиш ва пардозлаш ишларининг индустриал методларини жорий қилиш соҳасидаги ишлар ҳам тезлаштирилсин. Саноат қурилишида ўртоқ Н. Злобин методи асосида бригадаларни хўжалик ҳисобига оммавий ўтказиш амалга оширилсин. Қурилиш ишлаб чиқаришини бошқариш ва ташкил қилиш сабот билан такомиллаштирилсин.

КПСС Марказий Комитети тўққизинчи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун коллективни сафарбар қилиш соҳасида 36-бинокорлик тресги партия комитетининг олиб бораётган ташкилотчилик ва сиёсий иш тажрибасидан кенг фойдаланишни қурилишларнинг партия ташкилотларига тавсия этди.

КПСС Марказий Комитети Қурилиш министрликларига ва тегишли Иттифоқ идораларига қурилиш батамом тугалланган объектлар учун оралиқ тўловларисиз ҳисоб-китоб қилишни кенгроқ жорий этиш юзасидан қўшимча тадбирлар кўришни топширди. Шу мақсадда қурилиш ташкилотларининг ўз оборот маблағларига эга бўлишлари тезлаштирилсин.

* * *

«Орёл шаҳрида уй-жой — граждан объектларини бир меъёрда фойдаланишга топширишни ташкил этиш соҳасида КПСС Орёл область комитетининг иш тажрибаси тўғрисида»ги қарорда Орёл область партия комитети ва шаҳар партия комитети, КПСС XXIV съезди, КПСС Марказий Комитети пленумларининг қарорларига амал қилиб, Орёл шаҳрида уй-жой — граждан қурилишини планлаштириш ва ташкил қилишни яхшилаш соҳасида анча катта иш олиб бораётганликлари таъкидлаб ўтилади. СССР Саноат қурилиши министрлиги билан биргаликда комплекс тадбирлар амалга оширилган. Бу тадбирлар сўнгги икки йил ичида қўшимча маблағлар ва материал ресурслар ажратмай туриб, уй-жойларни, шунингдек социал ва маданий-маиший объектларни қуриш муддатини бирмунча қисқартириш, уй-жойларни кварталлар бўйича барқарор, бир текисда фойдаланишга топширишни таъминлаш, тугалланмаган қурилишни камайтириш, қурилиш-монтаж ишларининг сифатини ошириш ва уларнинг таннархини пасайтириш имконини берди.

Тадбирларнинг характерли хусусияти шуки, беш йиллик план ва шаҳарни қуришнинг бош плани асосида уй-жой — граждан объектларини лойиҳалаштириш ва қуришнинг одатдагича йиллик планлари эмас, балки икки йиллик планлари ишлаб чиқилмоқда. Ҳар бир йил тугаши олдидан навбатдаги икки йиллик давр учун программа тузилади, бу эса қурилиш жараёнини планлаштиришнинг узлуксизлигини кўп жиҳатдан таъминлаб беради.

Партия, совет ва хўжалик ташкилотлари капитал маблағларни концентрация қилишга эришдилар. Эндиликда капитал маблағлар ягона буюртмачи — шаҳар ижроия комитети қўлида тўпланган. Бу эса капитал маблағларни сочиб юборишни аслида тугатиш, айни бир вақтда қурилаётган уй-жойларнинг сонини учдан бир ҳисса камайтириш, бўшаб қолган маблағларни қуриладиган объектлар учун запас вужудга келтиришга тўплаш, қурилишларни лойиҳа ҳужжатлари билан таъминлашни яхшилаш имконини берди.

Область партия комитети билан шаҳар партия комитети олиб бораётган ташкилотчилик ва тарбиявий ишлар ҳар бир меҳнатчининг ишлаб чиқаришдаги ўз участкаси ва қурилишнинг умумий аҳволи учун масъулиятини оширишга ёрдам берди. Бинокор коллективларда инженер-техник ходимларнинг, бригадирлар ва ишчиларнинг ижодий активлиги ўсди, меҳнат интизоми сезиларли даражада яхшиланди. Эндиликда уй-жой қурилишида деярли барча бригадалар Н. Злобин методи асосида ишламоқда.

Амалга оширилган тадбирлар уй-жой — граждан қурилишининг техникавий-иқтисодий кўрсаткичларига ижобий таъсир ўтказди. Уйларни қуриш муддатлари ўрта ҳисобда 20 процент қисқарди, бинокорларнинг меҳнат унумдорлиги 16 процент ошди, кўпчилик объектлар яхши баҳо билан қабул қилинмоқда. Икки йил ичида олинган иқтисодий самара қарийб бир миллион сўмни ташкил этди. Область партия комитети областдаги қишлоқ хўжалик ва саноат қурилишларида поток усулда қуришни планлаштириш ва ташкил қилишнинг прогрессив системасини кенг ёйиш юзасидан чоралар кўрмоқда.

КПСС Марказий Комитети Орёл шаҳрида уй-жой — граждан қурилишини планлаштиришни ва ташкил этишни такомиллаштириш соҳасида КПСС Орёл область комитети билан СССР Саноат қурилиши министрлиги ишининг ижобий тажрибасини маъқуллади. Бу эса объектларни қуриш муддатларини қисқартириш, тугалланмаган қурилишларни камайтириш, бинолар ва иншоотларни йил давомида бир меъёрда барқарор фойдаланишга топширишни таъминлаш, қурилиш ишлаб чиқаришининг самарадорлигини ошириш имконини берди.

Иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетларига, КПСС ўлка ва область комитетларига, министрликлар ва идораларга Орёл шаҳрида уй-жой — граждан қурилишини ташкил этиш тажрибасидан фойдаланиш тавсия этилди.

КПСС Марказий Комитети СССР Госплани ва СССР Госстройига иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари билан ҳамда тегишли министрликлар ва идоралар билан биргаликда уй-жой—граждан объектларини комплекс равишда узлуксиз икки йилга планлаштириш ҳамда бир меъёрда қуриш ва ишга туширишни ташкил этиш соҳасидаги мавжуд тажрибага асосланиб, 1975-1976 йиллардан бошлаб шаҳарларда уй-жой — граждан қурилишини планлаштириш тартибига зарур тузатишлар киритишни топширди.

ЧОРВАДОРЛАР СЕМИНАРИ

ФАРҒОНА, 20 август. (ЎзТАГ). Фарғона областининг деҳқонлари беш йилликнинг тўртинчи йили учун ўз зиммаларига беш юз эллик минг тонна маккажўхори кўк пояси, бир неча юз минг тонна хашак тайёрлаш мажбуриятини олганлар. Хўш, ана шундай кўп миқдордаги ем-хашакни қиш мавсумига қандай тайёрлаш керак?

Хашакни қайта ишлаш ва таркибида азот бўлган моддаларни қўшиб силос бостириш юзасидан Фарғона районидаги Ленин номли колхознинг чорвачилик фермасида бўлиб ўтган область кўргазмали семинари ана шу масалага бағишланди. Семинарда ем-хашак тайёрловчи бригадаларнинг бошлиқлари, агрономлар, колхоз раислари ва совхозларнинг директорлари, қишлоқ хўжалиги мутахассислари, партия ва совет ходимлари иштирок этдилар.

Семинар қатнашчилари ем-хашак тайёрлаш ва майдалашда фойдаланилаётган янги техника билан танишдилар.

Семинарда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. Ж. Худойбердиев нутқ сўзлади.

СОВЕТ ПАРТИЯ — ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ РУМИНИЯГА ЖЎНАБ КЕТДИ

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин бошчилигидаги совет партия — ҳукумат делегацияси 21 августда Руминия Социалистик Республикасига жўнаб кетди. Делегация составида КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. А. Алиев, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, Совет Армияси ва Ҳарбий — Денгиз Флоти Бош сиёсий бошқармасининг бошлиғи А. А. Епишев, Молдавия Компартияси Марказий Комитетининг секретари И. К. Лучинский, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР нинг Руминия Социалистик Республикасидаги элчиси В. И. Дрозденко бор.

Делегация Руминия Компартияси Марказий Комитети, Руминия Социалистик Республикаси Давлат Кенгаши ва ҳукуматининг таклифига биноан Руминия фашистлар зулмидан озод этилганлигининг 30 йиллиги муносабати билан ўтказиладиган тантанали тадбирларда иштирок этади.

(ТАСС).

Советлар мамлакатида

● МАРИ

Қорақум канали зонасидаги Мурғоб водийси ва Ҳовузхон массиви далаларида пахта чамандек очила бошлади. Демак, август ойининг охирроғида дастлабки теримчилар далага чиқади.

Кўпгина районларда пахта терадиган машиналарнинг анчагина қисми тахт қилиб қўйилган, пахта қуритиладиган майдончалар, дала шийпонлари ремонт қилинган.

● БОКУ

Озарбайжон пахта далаларида мўл ҳосил тўплаш ойлиги тугади. Ғўзалар такрор-такрор культивация қилинди, суғорилди, минерал ўғит билан озиқлантирилди, чеканка қилинди. Эндиликда ғўзанинг пастки шохларидаги дастлабки кўсаклар очила бошлади.

Нефтечалин районидаги колхозлар билан совхозларнинг далаларида ғоят мўл ҳосил етиштирилди. Бу район меҳнатчилари йиғим-теримни намунали ўтказайлик деган чақириқ билан республикадаги барча пахтакорларга мурожаат қилдилар. Улар тўққизинчи беш йиллик топшириғини муддатидан илгари — тўрт йилда бажаришга аҳд қилдилар.

● ЎШ

Ўш областининг тоғлиқ районларида бошоқли экинларни ўриб-йиғиб олиш ҳамон авжида, водийларда эса маккажўхори пишиб етилди. Ленин, Жангижўл, Сузоқ ва Аравон районларидаги хўжаликлар дон учун экилган маккажўхорини ўриб-йиғиб олишга киришдилар.

Маккажўхорикорлар учун бу йилги ёз жуда машаққатли бўлди. Тоғлардан оқиб тушадиган сувлар бир неча баравар камайиб кетди. Лекин шу қийинчиликларга қарамай, деярли ҳамма ерда мўл-кўл ҳосил етиштирилди.

Жданов номли, «Партия XXII съезди» колхозларининг деҳқонлари ва бошқа кўпгина хўжаликлар гектаридан 50-55 центнердан дон йиғиштириб олмоқдалар.

ДОН—ДАВЛАТГА

Дон тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 21 августга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — мавсум бошидан буён тайёрланган дон (тонна ҳисобида); учинчи стун — топшириққа нисбатан процент ҳисобида

Қашқадарё	51736	64,7
Бухоро	10860	57,2
Самарқанд	31229	52,0
Андижон	13653	44,0
Сурхондарё	15202	38,0
Фарғона	9024	36,1
Жиззах	31024	32,6
Тошкент	21196	29,8
Наманган	6435	18,4
Сирдарё	2491	5,9
ҚҚ АССР	—	—
Хоразм	—	—
Республика бўйича	192850	30,9

ЖАНГОВАР ТАЙЁРГАРЛИК

3000 гектар майдонда дефолиация ўтказилади. 8000 тонна пахта машинада терилади. «Зангори кема»ларга кенг йўл очиляпти. Давлатга 11200 тонна «оқ олтин» етказиб берилади.

Совхозимиз ишчилари олтин тўйга муносиб тўёна ҳозирламоқдалар. 3445 гектар майдонда пахтадан мўл ҳосил етиштирилди. Деҳқонларимиз ҳар бир картадаги экинни ҳолатига қараб, табақалаб парваришлаш, озиқлантириш, «шарбат»га қондиришга астойдил бел боғлашган. Бу ишни 10 сентябргача давом эттиришга, ҳосил шоҳлари, тугунчаларини янада кўпайтиришга қарор қилганмиз.

Хўжалигимизда 6 та бўлим, 44 та бригада бор. Бўлим ва бригада ўртасида юбилей шарафига бошланган социалистик мусобақа яхши самаралар бермоқда. Район партия комитетининг аъзоси Тўхта Бозорова, олий маълумотли агроном Ҳамро Аҳмедов, Ҳолмурод Қурбонов, Аҳмад Бафоев ўртоқлар бошчилик қилаётган бўлим пахтакорларининг фаолияти диққатга сазовордир. Мазкур бўлим ишчилари даладаги ҳосил чўғини чамалаб чиқиб, зиммаларига оширилган мажбурият қабул қилдилар. Уларнинг марраси — гектаридан 40 центнер. Убайд Бешимов, Тўхта Сатторов, Фармон Ҳайитов сингари ўнлаб бригадаларимиз ҳосилдорликни 50 центнерга етказишга аҳд қилдилар. Шундай қилиб совхозимиз бўйича аввалги мажбуриятимиз — 10 минг тонна ўрнига 11200 тонна «оқ олтин» етиштиришга енг шимариб турибмиз. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Андижон область, Бўз районидаги «Партия XX съезди» колхози аъзоларининг «Сельская жизнь» газетасидаги «Машиналар пахта далаларида» сарлавҳали мақоласида баён қилинган тажрибаси ва ташаббуси тўғрисидаги қарори совхозимиз меҳнаткашларида зўр меҳнат кўтаринкилигини уйғотди. Механизаторларимиз машина теримида индустриал-поток технологияни қўлланиб, ҳар бир терим машинасининг юксак унум билан ишлашини таъминлаш тадбирларини ишлаб чиқдилар. Механиклар, созловчи-слесарлар, инженер-техниклар, механик-ҳайдовчилар зиммасига конкрет вазифалар юклатилди.

Юбилей йилида патхазорларимизда 50 дан ортиқ «зангори кема» ишлатилади. Шу мақсадда ҳар бир терим машинасига иккитадан механик-ҳайдовчи, созловчи-слесарь биркитилди. Терим агрегатлари 12 группага бўлиниб пахта теради. Уларга 8 та механизациялашган устахона хизмат кўрсатади. Йиғим-терим мавсумида 100 дан ортиқ трактор тележкаси қатнашади. Пахта теришда, уни ташишда қатнашадиган тракторчилар учун қулай иш шароити яратиб берилади. Марказлаштирилган ҳолда иссиқ овқат, мева-чева, қайноқ чой билан таъминланадилар. Дала шийпонлари пахтакорларнинг иккинчи уйи хизматини ўтайди. Бу ишларнинг ҳаммаси учун масъул шахслар белгиланди.

Совхозимизда машина теримига ҳозирданоқ кенг йўл очиб бериш тараддуди кўрилмоқда. Мутахассис агрономлар, энтимологлар, химизаторлар ўзаро ҳамкорликда дефолиация ўтказиладиган пайкалларни аниқлаб чиқишмоқда. Ҳар қайси механик-ҳайдовчининг «ҳаракат зонаси» — пахта пайкаллари четига махсус тахтачалар қоқилди. Унда механик-ҳайдовчининг исм-фамилияси, машинасининг маркаси, зиммага олинган мажбурияти кўрсатилган. Бу йилги шароитда дефолиацияни ғоят қисқа муддатда, сифатли қилиб ўтказиш чоралари кўриб қўйилди: зарур химикатлар ташиб келтирилди, аэродромлар тайёрланди, самолётларга махсус белги — байроқчалар ҳозирланди. Хўжалигимизда жами 3000 гектар майдонда дефолиация ўтказиш планлаштириб қўйилди.

Меҳнатда тобланган, кўп ва сифатли пахта териб ном чиқарган механик-ҳайдовчилар сони кўпаймоқда. Ленин ордени кавалери Аҳмад Ҳамроев, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор Салим Шарипов, Меҳнат Қизил Байроқ орденли Нурназар Норовлар мавсумда 500-600 тоннадан пахта теришга сўз бердилар. «Биз ҳам улардан қолишмаймиз!» дейишяпти яна бир гуруҳ «пўлат от» чавандозлари. Мана, улар: коммунист Шароф Бешимов зиммасига 500 тонна пахта териб бериш мажбуриятини қабул қилди. Бахшулло Юзов — 500 тонна! Номоз Ҳожиев — 400 тонна! Раззоқ Жумаев — 400!...

Совхоз қошидаги механизаторлар тайёрлаш курсини 30 нафар қизлар битирди. Уларнинг ҳар иккитаси бир агрегатда ишламоқчи. Жумладан, Муҳаббат Адизова, Саломат Болтаева, Севар Бозорова кабилар ўтган йили 180-200 тоннадан пахта териб бирмунча тажриба тўплаган Манзура Сайфиева, Норгул Ражабова, Онажон Шукурова, Ҳурмат Бешимовалар билан мусобақалашиб меҳнат қилишга енг шимардилар.

Совхозимиз машина теримидан йил сайин кўплаб соф фойда олиб келмоқда. Ўтган йили 350 минг сўм фойда олинганди. Беш йилликнинг тўртинчи, белгиловчи йилида машина теримидан 500 минг сўм соф фойда олиш мўлжалланмоқда. Инженер-техникларимиз дала ишларини машиналаштириш ҳисобига йилига салкам бир миллион сўм фойда кўришни режалаб қўйишди. Бунинг учун ҳамма турдаги қишлоқ хўжалик техникасидан ишнинг кўзини билиб унумли фойдаланиш тақозо этилади. Биз техника мўъжизаси қудратига таянган ҳолда пахта ва бошқа хил қишлоқ хўжалик экинларидан мўл-кўл ҳосил етиштириб келмоқдамиз.

Олтин куз эшик қоқиб турибди. Йиғим-терим мавсуми ҳар йилгидан ҳам тиғиз, масъулиятли бир шароитда ўтади. Шуни ҳисобга олган хўжалигимиз меҳнат аҳли йиғим-теримга тайёргарлик билан боғлиқ бўлган ҳамма ишларни беками-кўст бажариб қўйдилар. Устахонадаги 50 дан ортиқ терим агрегати, 18 та кўрак чувиш, 17 та кўрак юлиш ва ўндан ортиқ тўкилган пахтани терадиган механизмлар шай қилинган. Салкам 40 километр йўл, 20 га яқин кўприк, 50 дан ортиқ катта-кичик тош-тарозилар, салкам 12 минг дона этак, 10 минг дона шолча, барча хирмон жойлар ҳозирланди.

Совхоз маъмурияти, партия ва касаба союз комитетлари йиғим-теримда қатнашувчи механик-ҳайдовчилар, теримчилар, транспорт ҳайдовчилар, барча ишчи-хизматчиларни ўз вақтида рағбатлантириб боришга қарор қилди. Илғорларни мукофотлаш учун салкам 30 минг сўм маблағ ажратилди. Барча дала шийпонлари оммавий-сиёсий, ташвиқот-тарғибот ишлари марказига айлантирилади. Болалар боғча-яслиларида қулай шароит вужудга келтирилади. Пешқадамларнинг илғор тажрибаси агитаторлар суҳбати, деворий газеталар, радиоузеллар эшиттиришларида кенг оммалаштириб турилади.

Совхозда 274 коммунист, 1000га яқин комсомол-ёшлар бор. Уларнинг ҳар бири терим нормасини 2-3 ҳисса бажаришга, меҳнатда шахсий ибрат кўрсатишга даъват этилди. Сўзи билан иши бир хўжалигимиз пахтакорлари республикамиз олтин юбилейини ёруғ юз билан кутиб оладилар. Бепоён далаларимизда етиштирилган мўл-кўл «оқ олтин» ҳосилининг бир граммини ҳам нес-нобуд қилмай она-Ватан омборларига етказиб берилади. Совхозимиз пахтазорларидаги қайноқ меҳнат жўшқинлиги, меҳнаткашларимизнинг ғайрат-ташаббуси бундан далолат бериб турибди.

У. ИСМАТОВ,
Бухоро область Ромитан районидаги «Ромитан» совхозининг директори.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ

МАСЪУЛИЯТГА ЧОРЛАЙДИ

Кувасой шаҳар партия ташкилоти партия ҳужжатларини алмаштиришни республикада биринчи бўлиб тугаллади. Бу муҳим ташкилий-сиёсий тадбир ўтган йилнинг 20 мартидан бошланиб шу йилнинг апрель ойи охирларида ниҳоясига етди. Партия ҳужжатларини алмаштириш шаҳар партия комитети ишлаб чиққан график асосида 42 та бошланғич партия ташкилотида ўтказилди, 1292 коммунист янги нусхадаги партия билетини олди.

Партия ҳужжатларини алмаштиришдан биз партия ички ҳаётини янада сермазмун қилиш, коммунистларнинг активлиги ва интизомини ошириш, партия ташкилотларининг хўжалик-сиёсий вазифаларни ҳал этишга таъсирини кучайтиришнинг муҳим ташкилий-сиёсий тадбири сифатида фойдаландик. Булар партия сафларини янада мустаҳкамлаш, унинг совет жамиятининг раҳбар ва етакчи кучи сифатидаги ролини оширишда муҳим омил бўлди.

Партия ҳужжатларини алмаштириш муносабати билан олдда турган вазифалар шаҳар партия комитети пленумида, бошланғич партия ташкилотлари йиғилишларида кенг муҳокама қилиб борилди. Бу муҳим масала вақт-вақти билан шаҳарком бюроси мажлисларида ва бошланғич партия ташкилотлари секретарларининг семинарларида атрофлича таҳлил қилиб турилди. Бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлигини янада оширишга, партия органлари иш услуби ва методларини ғобора такомиллаштиришга қаратилган ташкилий-сиёсий тадбирлар ишлаб чиқилиб, изчиллик билан амалга оширилди.

Партия ҳужжатларини алмаштириш барча партия ташкилотларининг кундалик фаолиятига жанговар кўрик бўлди. Уларнинг ишлаб чиқаришга таъсир кучи ошди. Коммунистлар КПСС Устави талабларини намунали бажармоқдалар, меҳнатда ва ижтимоий ҳаётда намуна кўрсатмоқдалар. Энг муҳими, улар қимматли ташаббусларнинг ва янгиликларнинг бошловчилари бўлиб майдонга чиқмоқдалар. Масалан, цемент комбинатининг машинисти А. Ўктамов пландан ташқари 3 минг тонна цемент ишлаб чиқариш мажбуриятини олиб, уни шу йилнинг 15 декабригача бажаришга қарор қилган эди. Бу ватанпарварлик ташаббуси коллектив ўртасида қизғин қўллаб-қувватланди. А. Ўктамовнинг издошлари кўпайди. Машинистлардан М. Альферов, Л. Латипова, М. Аблаев ҳам илғор ҳамкасблари сафидан ўрин олдилар. 73-автобаза, 14-ғишт заводлари бошқармаси, «Қувасой», «Шарқ юлдузи», «Мўян» совхозларида, паррандачилик фабрикасида, 14-қурилиш трестининг 8-кўчма механизациялашган колоннасида ҳам социалистик мусобақага етакчилик қилаётган коммунистлар сафи кенгайиб бормоқда. 73-автобаза шофёрлари Қосим Ҳабибуллин ва Евгений Комаровларнинг автомашинани 1 миллион тонна-километр йўл босгунга қадар капитал ремонтсиз ишлатиш юзасидан ташаббуси Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти министрлиги томонидан маъқулланди.

Беш йилликнинг белгиловчи, тўртинчи йилида социалистик мусобақа ҳар қачонгидан ҳам кенг қулоч ёймоқда. Шаҳар меҳнаткашлари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш учун катта куч ва ғайрат сарфламоқдалар. Шаҳар саноати етти ойлик маҳсулот ишлаб чиқариш планини муддатидан илгари бажарди. Бошланғич партия ташкилотлари экономика масалалари билан чуқурроқ шуғулланаётганлари сабабли муваффақиятлар кўпайиб бормоқда. Кадрлар билан ишлашга, уларнинг қобилияти ва ишчанлик фазилатларини ҳисобга олиб жойлаштиришга эътибор кучайтирилгани ҳам ишлаб чиқаришни ривожлантиришда ҳал қилувчи омил бўлмоқда.

Шаҳар партия комитети партия ҳужжатларини алмаштиришга тайёргарлик жараёнида партия топшириқларини тақсимлаш практикасини атрофлича ўрганди. Коммунистларнинг активлигини таъминлашнинг таъсирчан тадбирларини изчиллик билан амалга оширди. Агар партия ҳужжатлари алмаштирила бошланган даврда шаҳар бўйича 537 коммунист доимий партия топшириғига эга бўлган бўлса, ҳозир мингга яқин коммунистлар партия топшириқларини ўз вақтида адо этмоқдалар. Бошланғич ташкилотлар партия топшириқларининг бажарилишини жиддий назорат қилиб борадиган ва коммунистларнинг ҳисоботларини тез-тез муҳокама қиладиган бўлиб қолдилар.

Бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини кучайтириш, коммунистларнинг активлиги, интизоми ва авангардлик ролини ошириш борасида якка тартибдаги суҳбатларнинг роли катта бўлди. Биз шаҳар партия комитетида фақат бошланғич ташкилотларнинг эътирози бўлган коммунистлар билангина эмас, балки ҳар соҳада ўз касбдошларига намуна кўрсатаётган партия аъзолари билан ҳам суҳбатлашдик. Уларнинг бошланғич ташкилот фаолиятини янада кучайтириш тўғрисидаги фикр ва мулоҳазаларини эшитдик. Бу таклифлар умумлаштирилиб, шаҳар партия комитети бюросида кенг муҳокама қилинди ва уларни бажариш юзасидан тадбирлар ишлаб чиқилди.

Якка тартибдаги суҳбатлар пайтида баъзи коммунистлар партия йиғилишларини ўтказишда бир қатор камчиликлар борлигини, йиғилишлар ўтказиш муддати бузилаётганлигини, улар пухта тайёргарлик кўрмай шошма-шошарлик билан ўтказилаётгани ва юзаки қарорлар қабул қилинаётганлигини қаттиқ танқид қилдилар. Масалан, ўз сафига 65 коммунистни бирлаштирган ГРЭС бошланғич партия ташкилотида шу йилнинг беш ойи мобайнида 5 марта йиғилиш ўтказилиб, уларда ўн битта масала муҳокама қилинган бўлса ҳам, кун тартибига киритилган масалалар юзасидан бирорта қарор қабул қилинмаган. Маиший хизмат комбинати, шаҳар коммунал хўжалиги, Мўян қишлоқ Совети ва бошқа бир қатор корхона, қурилиш ва муассасалар бошланғич партия ташкилотларида ҳам йиғилишлар паст савияда ўтаётгани маълум бўлди. Коммунистларнинг ана шу сигналларидан сўнг шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилотларида партия йиғилишларини ўтказиш аҳволи билан чуқур танишди. Бу масала шаҳарком бюросида атрофлича таҳлил қилинди. Йиғилишлар вақтида, коммунистларнинг актив иштирокида ўтишини таъминлаш, уларнинг таъсир кучи ва самарадорлигини ошириш, ҳақиқий тарбия мактаби бўлишига эришиш учун зарур тадбирлар ишлаб чиқилди.

Партия ҳужжатларини алмаштириш даврида коммунист деган улуғ номни қадрламаётган, ўз ташкилоти обрўсини кетказаётган, ичкиликбозлик қилаётган кишиларга қарши кураш кучайтирилди. Шаҳар партия комитети бошланғич ташкилотларнинг бундай ишини ҳар томонлама қўллаб -қувватлади. Уринсиз хатти-ҳаракатлар қилгани, коммунист деган номга доғ туширгани учун ўн саккиз киши партия сафидан чиқарилди, 9 коммунистга эса қаттиқ партиявий жазо берилди.

Аъзолик взносларини ўз вақтида тўлаб туриш коммунистнинг интизомлилигини, ўз бурчини чуқур тушунганлигини кўрсатувчи асосий белгидир. Аъзолик взносларини тўлаш коммунистнинг энг зарур бурчи ҳисобланади. Афсуски, айрим бошланғич партия ташкилотларида бу соҳада бир қатор камчиликларга йўл қўйилаётгани сабабли шаҳар партия комитети кейинги ойларда аъзолик взносларини вақтида тўламаган коммунистларнинг шахсий ишини бир неча марта кўриб чиқишга мажбур бўлди.

Партия ҳужжатларини алмаштириш тугалланган бўлса ҳам биз ҳужжат алмаштиришга тайёргарлик ва алмаштириш даврида тўпланган тажрибалардан кенг фойдаланиб, бошланғич партия ташкилотлари жанговарлиги, коммунистларнинг авангардлиги, ташаббускорлиги, интизоми ва ғоявийлигини янада кучайтириш юзасидан бошлаган ишимизни давом эттираверамиз. Партия ҳужжатларини алмаштириш якунига бағишлаб ўтказилган шаҳар партия комитети пленуми ана шу ишлар юзасидан қарор қабул қилди. Бу қарорлар изчиллик билан амалга оширилади.

М. РАҲМАТОВ,
Қувасой шаҳар партия комитетининг биринчи секретари.

В. И. Ленин асарларининг ўн иккинчи томи

«Ўзбекистон» нашриёти В. И. Ленин асарлари тўла тўпламининг ўн иккинчи томини (бешинчи нашри) ўзбек тилида босиб чиқарди. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ҳузуридаги партия тарихи институти — КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институти филиали бу томни ўзбек тилига таржима қилган.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ИШЧИЛАР СИНФИНИНГ ТАРИХИ

«Фан» нашриёти Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллиги арафасида «Ўзбекистон ишчилар синфининг тарихи» монографиясини нашр этди. Бу монографияни республика фанлар академиясининг марҳум вице-президенти, академик И. М. Мўминов раҳбарлигидаги олимлар— авторлар коллективи тайёрлаган.

Китоб қардош халқлар оиласида ўзбек ишчилар синфи қарор топиши, ярим аср мобайнидаги ривожланиш жараёнларининг илмий-тадқиқотидан иборатдир. 50 йил мобайнида республика ҳаётида рўй берган ва ҳозир ҳам давом этаётган ишчилар синфи онгининг ўсиши, сон ва сифат жиҳатидан юз берган силжишлар конкрет мисолларда кўрсатиб берилган.

Эндиликда Ўзбекистон ишчилар синфининг сафларида ғолибона қадам ташлаб бораётган меҳнатчилар ярим миллион кишини ташкил этади. Ибтидоий ҳунармандчиликдан йирик машина ишлаб чиқаришгача бўлган йўлни, оддий дастгоҳлардан мукаммал автоматлаштиришгача бўлган йўл босиб ўтилди. Аслида Улуғ Октябрь туфайли янгидан туғилган Ўзбекистон ишчилар синфи ўз зиммасига юклатилган вазифаларни шараф билан уддалади, жамиятимиз қурилишининг барча босқичларида чинакам етакчи куч бўлиб қолди. Олдинда эса янги уфқлар. Коммунистик партия томонидан очиб берилган фан-техника ва ижтимоий тараққиётнинг янги уфқлари кўзга ташланиб турибди.

Бир жилдли китоб яхши безатилган, суратлар билан чиқарилган. Китобда Социалистик Меҳнат Қаҳрамонларидан 74 ишчининг, СССР Олий Советининг депутатлари бўлган ишчиларнинг фотосуратлари бор. Оддий, оммабоп тилда ёзилган китоб ўқитувчилар ва пропагандистлар учунгина фойдали қўлланма бўлиб қолмасдан, кенг китобхонлар оммаси учун ҳам мўлжаллаб чиқарилган.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ВА ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ 50 ЙИЛ

НАМАНГАН ОБЛАСТИ ҲАФТАЛИГИ

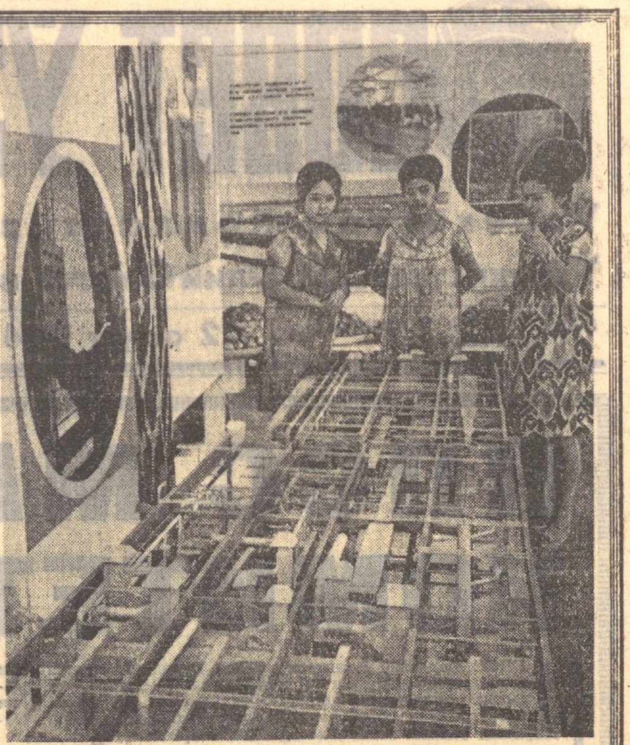

Ўзбекистон халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида. Суратда: Наманган области меҳнаткашларининг саноат, қишлоқ хўжалиги ва маданиятни ривожлантиришда эришган ютуқларини намойиш қилувчи кўргазма экспонатлари олдида.

И. Глауберзон фотоси.

ПОРЛОҚ ЙЎЛ

1928 йилнинг кўклами эрта бошланди. Ўша пайтларда мен ўн тўрт-ўн беш ёшлардаги ўспирин эдим. Отам ёнига кириб оила тебратишда кўмаклаша бошлагандим. Бирinchилар қатори мен ҳам далага чиқиб кетдим. Деҳқонлар ширкати Тупроқтепа ортидан оиламизга берган ерни экишга тайёрлаш учун жон куйдирардим. Ўша кунларнинг бирида кечқурун даладан келсам, маҳалламиздаги Рустам Абдуёров, Эргаш Мавлонов, Аҳмад Мирзааҳмедов, Ҳайдар Мадиёров сингари бир гуруҳ деҳқонлар ҳовлимизга тўпланишиб, нима ҳақдадир қизғин баҳслашаётган эканлар. Улар суҳбатининг қизиқ томони шу бўлдики, гапларида «колхоз», «фирқа», «ширкат» каби сўзларни кўп такрорлашарди.

Кечқурун отам менга ётиш олдидан уйқудан эртароқ туриб отни, сигирларимизни ва ҳўкизни ариқ бўйига олиб чиқиб, ювиб-тараб қўйишни буюрганида бу ҳайронлигим янаям ошди.

Ўша куни эрталабдаёқ маҳалламиз қандайдир жонланган, кўчалардан қаттиқ-қаттиқ овозлар эшитилар, молларнинг ва қўй-қўзиларнинг маъраши қулоққа чалинарди. Ота-бола икковлон отимизни, икки сигир ва бир бош ҳўкизимизни ҳайдаб, гузардаги катта чойхона тарафга йўл олдик.

Тумонат одам. Элга қўшилдик. Чошгоҳга бориб қишлоғимизнинг фаоллари ва юқоридан келган вакил ҳайвонларни рўйхатга олишни тугатди ҳамда Тўда қишлоғида дастлабки колхоз «Ижтимоиёт» тузилганини эълон қилди. Гарчи бу ерда йиғилганлар кўпчиликни ташкил этган бўлсада, колхозга кирганлар атиги йигирма оила эди, холос.

Колхоз тузаётганлар колхозга кирганлар оиласидаги борлиқ жонни ҳисоб-китоб қилиб чиқишганларидан сўнг, ҳўкиз ва отимизни олиб қолишиб, сигирларни қайтариб беришди. Ўша йили колхоз аъзолари 20 бош ҳўкиз, шунча омоч, 15 бош от билан 60 гектар ерда деҳқончилик қилишди. Тўда чор атрофи кенг, аҳоли яшайдиган йирик қишлоқ эди. Шунинг учун ҳам орадан сал ўтмасданоқ, атрофимизда янги-янги колхозлар тузила кетди. Ўша йилда баҳор охирламасданоқ «Комсомол», «МТС», «Маданият», «Қаҳрамон» колхозлари ташкил топди.

Албатта, колхозларнинг тузилиши ва оёққа туриб кетиши осонликча бўлмаган. Асосий таянчлари қулаган бўлсада, аммо эски тузумни қайта тиклашдан умидини узмаган эксплуататор синфнинг қолдиқлари турли йўллар билан ғаламислик қилишар, янги ҳаётнинг гуркираши, колхознинг ривожланиш йўлига тўғаноқ бўлишга интилардилар.

Колхозлар ичида энг оёққа тез туриб кетгани бизнинг хўжалигимиз бўлди. Биринчи раисимиз Абдураим Расулов ишчан ва ташкилотчи одам эди. Колхозга аъзо бўлиб кирганлар кўнгилларида қандай гаплари бўлса, дарров раиснинг олдига югурардилар. Колхозларнинг мустаҳкамланишида партия ва ҳукумат томонидан берилган моддий ҳамда маънавий ёрдамнинг аҳамияти беқиёс бўлди. Биринчи йилиёқ бепул уруғлик етказиб берилди. Колхозга аъзо бўлиб кирганлар учун узоқ муддатли қарз бадалига узоқ Россиядан зотдор қўйлар ва эчкилар келтириб берилди. Бу камбағал деҳқон хўжаликларининг тикланишида кўп жиҳатдан қувват бўлди.

Ўтган салкам ярим асрлик вақт мобайнида колхозимиз катта ва шарафли йўлни босиб ўтди. Атиги 30 гектар майдонда пахтадан етиштирган ва ҳар гектар ердан аранг 9 центнердан ҳосил тайёрлаган майда хўжаликдан кўп тармоқли ҳамда юқори ҳосилли йирик колхозга айланди. Ҳозирги кунда колхозимиз номини фақат Норин райони ёки Наманган областидагина эмас, балки ундан ташқарида ҳам яхши танишади. Бу ўринда шуни айтиш кифояки, тўққизинчи беш йилликнинг учинчи йилида 1529 гектар майдонда деҳқончилик қилдик. Шунинг 1210 гектарида пахта етиштирилди. Ҳар гектар ердан йиғиштириб олинган «оқ олтин» ҳосилимиз деярли 35 центнерданга тўғри келди. Қодирали Йўлдошев, Маҳмуд Хўжаев, Ортиқбой Ботиров, Ғуломжон Абдуллаев ўртоқлар раҳбарлик қилишаётган бригадаларда эса ҳосилдорлик 40—45 центнерданга тўғри келди. Бошқа экинлардан ҳам мўл ҳосил етиштирдик. Чорвачилик рентабелли тармоққа айланган.

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси тузилганига ярим аср тўлаётган ҳозирги дамларда киши беихтиёр ўша унутилмас йилларни эслаб қолади ва колхоз қурилиши ҳамда уни мустаҳкамлашда жонбозлик қилган, бироқ бугунги бахтиёр кунларни кўра олмасдан кетган марди-майдонларни ёдга туширади. Шунинг учун ҳам мен колхозимизнинг ҳозирги активларига, ёш колхозчиларга ўша унутилмас йиллар билан боғлиқ воқеалар, колхоз қурилиши қаҳрамонлари ҳақида гапириб бериб тураман, уларнинг порлоқ хотираси шарафига колхоз ишлаб чиқаришини янада ривожлантиришга, ана шу марди-майдонлар бошлаб берган шарафли ишни садоқат билан давом эттиришга даъват этаман.

А. ШАМСИДДИНОВ,
Норин районидаги Калинин номли колхоз раиси.

ТАНҚИДДАН КЕЙИН

«ТАЛАБЧАНЛИК СУСАЙТИРИЛГАЧ»

«Совет Ўзбекистони» газетасининг 19 июль сонида босилган ана шу сарлавҳали танқидий мақола Амударё район партия комитетининг бюро мажлисида муҳокама қилиниб, мақолада келтирилган фактлар тўғри деб топилган. Бюрода мавжуд камчиликларни бартараф этиш тадбирлари ишлаб чиқилган. Бошланғич партия ташкилотларига коммунистларнинг КПСС Программа ва Устави талабларини амалга оширишдаги жавобгарлиги ҳамда активлигини янада ошириш чораларини кўриш топширилган.

. Бу ҳақда редакцияга Қорақалпоғистон область партия комитети хабар қилади.

ФАН ВА ҲАЁТ

ПАХТАЧИЛИК ФАНИНИНГ МУҲИМ ВАЗИФАЛАРИ

Республикамизнинг олтин қўлли пахтакорлари ўтган йили замонавий агротехникани тўғри қўлланиб Ватан хазинасига 4 миллион 908 минг тонна «оқ олтин» ҳадя қилдилар. Тўққизинчи беш йилликнинг 3 йилида эса уларнинг давлат омборига топширган дурдонаси 14 миллион тоннадан ортиб кетди. Бу аввалги ўтган 3 йилга нисбатан 2 миллион тонна ортиқдир. Шундай улкан ҳосилни етиштириш ҳамда уни ўз вақтида йиғиб-териб олишда фан ва техниканинг энг янги ва йирик ютуқларини изчиллик билан пахтачиликка жорий этиш, айниқса ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва селекционер олимларимиз етиштирган ғўзанинг вилтга чидамли, серҳосил навларини колхоз ва совхоз далаларида кенг кўламда экилиши катта аҳамиятга эга бўлди.

Бу йил республикамизда 5 миллион тонна пахта, 2 миллион тонна дон, 3 миллион тоннадан ортиқ сабзавот ва картошка, кўп миқдорда гўшт ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирилади. Бу — Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг олтин тўйига муносиб армуғон бўлади.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев Олмаотада қўриқ ерлар ўзлаштирила бошланганлигининг 20 йиллигига бағишланган тантанали мажлисда сўзлаган сермазмун нутқида қишлоқ хўжалик фанининг ишлаб чиқаришдаги аҳамияти тўхтовсиз ўсиб боришини алоҳида таъкидлаб, ҳозирги замон қишлоқ хўжалиги шу соҳада революция қилишга қодир янги фикрларга муҳтожлиги, уни тубдан ўзгартириб юборувчи ҳайвон ва ўсимликлар табиати ҳақидаги чуқур билимлар билан доимо бойитиб туриш зарурлигини ҳамда бундай назарий фикр ва мулоҳазалар манбаи биохимия, генетика ва молекуляр биология эканлигини ва бу фанларни тараққий эттириш зарурлигини алоҳида уқтириб ўтди. Ўртоқ Л. И. Брежнев олимлар олдига қишлоқ хўжалик экинларининг янги-янги, серҳосил, олий сифатли, тезпишар, турли касаллик, зараркунанда ва ноқулай шароитларга (совуқ, қурғоқчилик ва ҳ. к) чидамли навлари ҳамда юқори маҳсулдор ҳайвон зотларини етиштириш вазифасини қўйди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XV пленуми республикада илмий-тадқиқот ишларининг энг муҳим ва етук проблемаларини жамлашга йўналтириш, илмий изланишларнинг самарадорлигини ошириш ,фан-техника билан ишлаб чиқаришнинг алоқасини мустаҳкамлаш ва унинг ютуқларини турмушга, жумладан, қишлоқ хўжалигига актив жорий қилишни алоҳида кўрсатиб ўтган эди. Ўртоқ Л. И. Брежнев ва Пленум кўрсатмалари муносабати билан пахтачилик соҳасида ҳозир маълум даражада ҳал қилинаётган ва яқин келажакда комплекс равишда ечилиши зарур бўлган баъзи бир, бизнинг фикримизча, энг асосий илмий масалалар устида тўхтаб ўтиш мақсадга мувофиқдир.

Биринчидан, маълумки, кўпинча баҳорги шароит ғўзанинг нормал тараққиётига қулай бўлмай, уни кечиктириб юборади, баъзан қайта чигит экишга ҳам тўғри келади, ҳосилни йиғиб-териб олиш кеч кузгача давом этади, унинг сифати пасаяди, чигитда мой камаяди. Бу ҳодиса айниқса кузги совуқ эрта тушган йиллари сезиларли бўлади. Шунинг учун ғўзанинг эртапишарлиги, совуқ ва бошқа ноқулай шароитга чидамлилигини ошириш пахта ҳосилдорлигини кўтаришда катта аҳамиятга эгадир.

Ғўзанинг эртапишарлиги билан совуққа чидамлилиги ўртасида ўзаро мураккаб боғлиқлик бор, аксарият ҳолда эртаги навлар кеч пишарларга нисбатан паст ҳароратга чидамлироқ, аммо совуқ тупроқ зарарли микробларига чидамсизроқ ва майдароқ кўсак тугадиган бўлади. Шу билан бир қаторда ғўзанинг айрим ёввойи турлари (Госсипиум стурции, Г. трилобум) анча муддатгача 0-15 даража қисқа вақт ичида ҳатто — 5 даража бўлган шароитда ҳам бемалол ўсаверади. Шу турларнинг совуққа чидамлилик хусусиятини чатиштириш йўли билан маҳаллий навларга берилса ёки уларни ядро нурлари ва баъзи бир ирсиятни ўзгартиш қобилиятига эга кимёвий моддалар (мутагенлар) таъсирида маданийлаштирилса, самарали иш қилинган бўлур эди.

Эртапишарлик ва совуққа чидамлилик — организмнинг ирсий физиологик хусусиятидир. Аммо, бу хусусиятларнинг генетик табиати ва биохимик мазмуни ҳали тўлиқ аниқланган эмас. Шунинг учун бу соҳада комплекс илмий-тадқиқот ишларини янада кучайтириш зарур.

Эртапишарлик хусусияти билан совуққа, шўрхокликка, касалликларга чидамлилик ва бошқа физиологик белгилар орасидаги узвий генетик алоқани ўрганиш диққатга сазовор. Ёш ниҳолларни баҳорда, ноқулай об-ҳаво таъсирида нобуд бўлишининг биохимик ва физиологик сабаблари, ўсимликлар билан совуқ тупроқда бўладиган микроорганизмлар ўртасидаги муносабатлар, озуқа, сув ва ёруғликнинг ғўзанинг совуққа чидамлилигига таъсирини ўрганиш керак. Ғўзанинг турли ўсиш даврларида содир бўладиган молекуляр-генетик жараёнлар, нуклеин кислоталар, махсус оқсиллар, липидлар, гормонлар, биоген стимуляторлар ва бошқа физиологик актив моддаларнинг тараққиётдаги ролига алоҳида аҳамият бериш зарур.

Иккинчидан, маълумки «Тошкент», «С-6030» ва бошқа вилтга чидамли навларни ишлаб чиқаришга жорий этиш бу офатдан келадиган зарарни кескин камайтириб юборди. Аммо, кейинги йилларда вилт касаллигининг замбуруғи яшаш шароитига қараб тез ўзгариш қобилиятига эга эканлиги ва унинг турли ерларда ҳар хил ирсий формалари бўлиши, шу сабабли айрим ерларда янги навлар ҳам анча кучли зарарланиши аниқланди. Ундан ташқари, биринчидан, саноатнинг пахта толасига бўлган талаби йилдан-йилга ортиб бормоқда, иккинчидан, кейинги вақтларда шимолий ва тоғли районларда экиладиган эртапишар навлар ҳам вилт билан касаллана бошлади. Шундай экан, вилт замбуруғининг турли формаларига чидамли, ҳар хил зона учун алоҳида-алоҳида ғўзанинг эртапишар, серҳосил, юқори сифатли навларини етиштиришни кучайтириш керак. Бу масалани ҳал қилишда чатиштириш усули билан бир қаторда ғўзанинг ўсиш даврларида унга радиация таъсир қилдириш ҳам самарали натижа бериши мумкин. Шу йўл билан Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Ўсимликлар экспериментал биологияси инситутида олинган ва ҳозир синовдан ўтаётган айрим навлар бунга яққол далил бўла олади.

Бизнингча, асосий диққатни ғўзанинг вилтга чидамлилик генетик табиати, биокимёвий мазмуни, замбуруғни ўсимликка мослашиш механизми, улар ўртасидаги ўзаро муносабат жараёнлари касаллик тарқатувчи паразит билан тупроқдаги унинг душманлари ва бетараф микроорганизмлар ўртасидаги ўзаро алоқаларни билиб олишга йўналтириш зарур. Тупроқ организмларининг бир-бири билан муносабатига экологик ва агротехника шароитлар таъсири ҳам ҳали етарли даражада ўрганилган эмас.

Ғўзанинг бир навини иккинчи нави билан чатиштирилганда биринчи гибрид бўғинда эртапишарлик, вилтга чидамлилик ва ҳосилдорлик хусусияти устун чиқади. Бу ҳолат гетерозис деб аталади. Аммо ғўза четдан кам чангланадиган ўсимлик бўлгани туфайли гетерозис чигитларни олиш анча қимматга тушади. Шунинг учун олимлар диққатини ғўзанинг табиий четдан чангланиш хусусиятини оширувчи усулларини ихтиро қилишга, гетерозиснинг молекуляр табиати ва биокимёвий белгиларини билиб олишга жалб этилса, арзон гибрид чигитлар етиштириш ва уларни ишлаб чиқаришда қўлланишнинг имконияти туғилар эди.

Учинчидан, ҳозир пахтачиликда техника асосий ишни бажармоқда, кейинчалик эса ҳамма юмушлар унинг зиммасига юкланади. Шу билан бирга қишлоқ хўжалик зараркунандалари, касалликлар (гоммоз, илдиз чириш ва ҳ. к.), ёввойи ўтларга қарши ва ғўза баргини тўкиш учун ишлатиладиган турли кимёвий моддаларнинг миқдори кундан-кунга ортиб бормоқда. Бу моддалар санитария қоидаларига тўлиқ риоя қилинмаган тақдирда атроф-муҳитни ҳам маълум даражада зарарлаши, табиатда эволюция натижасида бунёдга келган организмлар орасидаги нормал мувозанатни бузиши мумкин.

Кейинги йилларда кўпгина илмий-тадқиқот муассасаларида ҳашарот, касалликлар ва ёввойи ўтларга қарши кураш учун биологик усуллар ихтиро қилиш, ушбу мақсадда ташқи муҳитга салбий таъсир қилмайдиган физик омиллар ҳамда кимёвий моддаларни топиш, улардан ишлаб чиқаришда оқилона фойдаланиш устида изланишлар олиб борилмоқда. Аммо бу ишларнинг ҳажми ва сифати ҳали етарли даражада эмас. Лекин шунга қарамай, бу борада ҳозирги куннинг ўзидаёқ маълум муваффақиятларга эришилди ва мазкур соҳадаги илмий-тадқиқотларнинг самарали эканлигини кўрсатди.

Бизнингча, ёввойи ўтларга қарши курашнинг самарали усулларини ишлаб чиқиш учун, аввало, уларнинг биологиясини чуқур ўрганиш, бу ўсимликлар илдизини қуритувчи махсус микроорганизмлар (замбуруғлар, бактериялар) излаб топиш, турли физик омилларни (электр токи, ультра товуш ва ҳ. к.) синаб кўриш бўйича кенг кўламда илмий-тадқиқот ишлари бошлаб юборилса, айни муддао бўлар эди.

Маълумки, ғўзанинг ҳар хил навлари ҳашаротлар билан бир ҳилда зарарланмайди, баъзи ёввойи турларини эса кушандалар, умуман, нобуд қилмайдилар. Шу турларни танлаб, генетик ва селекция ишларига жалб қилинса ва уларнинг ҳашаротларга чидамлилик хусусиятини маданий навларга берилса, яхши натижалар олиниши, шубҳасиз.

Ҳосилни машинада териш учун ғўза баргларини тўктириш ёки қуритиш асосий омиллардан бири эканлиги маълум. Аммо, дефолиант ва десикантлар фақат ғўзагагина эмас, балки атроф муҳитга ҳам озми-кўпми салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Шунинг учун ушбу соҳада ҳам бошқача усулларни қидириш зарур. Жумладан, ғўзанинг кузда япроғини ўзи тўкадиган навларини етиштиришга алоҳида эътибор бериш керак. Бу борада Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ўсимликлар экспериментал биологияси институтида дастлабки натижаларга эришилди: ғўзанинг ёввойи формаларидан бирига радиоактив фосфор таъсир қилиб, вилтга чидамли, эртапишар, серҳосил, толаси сифатли, кузда (3-4 кўсак очилгандан

Ёз меваси — қиш хазинаси

ИСРОФГАРЧИЛИККА БАРҲАМ БЕРИЛСИН!

Самарқанд областининг боғларида кўксултон, олча, эртанги олма, нок ва бошқа мевалар йиғиб-териб олинди. Ўртапишар мевалар ҳам асосан йиғиштириб бўлинди. Жомбой, Пайариқ, Оқдарё ва Нурота районлари давлатга эртанги ва ўртанги мева етказиб бериш планларини ошириб бажарди. Жомбой районн ўтган йилдагига нисбатан қарийб икки баравар кўп мева тайёрлаб, йиллик топшириқни бир ярим ҳисса адо этди.

Ишни пухта ташкил этган айрим хўжаликлар янада катта муваффақиятларни қўлга киритдилар. Оқдарё районидаги «Дахбет» совхози қабул пунктига 100 ўрнига 250 тонна мева жўнатди. Шу районадаги «Коммунист» ва «Гулистон» колхозлари пландан ташқари кўп миқдорда мева топширдилар.

Самарқанд ва Булунғур районлари областда етиштириладиган меванинг ярмидан кўпини беради. Ҳар икки районда боғдорчиликка ихтисослаштирилган ва катта майдонларда мевазори бўлган хўжаликлар бор. «Боғизоғон» совхози 370 тонна мева тайёрлаб, йиллик планни 128 процент бажарди. Булунғур районидаги «Ўзбекистон Компартияси 40 йиллиги» совхози пландаги 1150 тонна ўрнига 1235 тонна мева тайёрлади, бунинг 1100 тоннадан кўпроғи олма. Совхознинг Раҳмат Ҳайдаров ва Абдумўмин Одилов бошлиқ бригадалари эртапишар олмадан юқори ҳосил олди. Совхоз саноат шаҳарларига 998 тонна мева жўнатди. Райондаги «Октябрь», Ленин номли колхозлар эртанги ва ўртанги меваларни ўз вақтида териб олиб, планни муддатидан олдин бажарди.

Лекин боғдорчилик соҳасида салмоқли ўрин тутган ана шу ҳар иккала район мева топширишда областнинг ўртача кўрсаткичидан орқада қоляпти. Самарқанд районн шу кунгача 6 минг тонна мева тайёрлади. «Москва», «Гулистон», «Ўзбекистон», Куйбишев номли колхозлар, «Комсомол» ва Калинин номли совхозларда сурьат айниқса суст. «Гулистон» колхозида мева тайёрлаш атиги 35 процент бажарилди. Колхоз раиси А. Ҳомидов аҳволнинг бундайлигидан сира ташвишланмайди.

Куйбишев номли колхознинг олмазорларида бўлганимизда хунук фактларга дуч келдик. Асрор Қурбонов бошлиқ бригада даласида яшчик-яшчик олмалар эгасиз ётибди. Офтобда 3-4 кун қолиб сифати бузилган. Чаққон Қурбонов бошлиқ бригадада 34 гектарлик олмазордан фақат 10 гектарининг ҳосили йиғиштириб олинган. Кўпчилик бригадаларда аҳвол шундай бўлгач, колхоз энди 210 тонна мева тайёрлаб, йиллик планнинг ярмини бажарди.

Булунғур районидаги «Булунғур» совхозининг ер-суви, ишчи кучи ва бошқа имкониятлари «Ўзбекистон Компартияси 40 йиллиги» совхозидан фарқ қилмайди. Хўжаликларнинг боғ майдони ва давлатга мева топшириш плани ҳам бирдай дейиш мумкин. Аммо, ҳар йили ҳосил олишда катта тафовутга йўл қўйилади. Бу йил ҳам худди шундай бўлаётир. 100 гектарлаб яхлит олмазорларга эга бўлган 2-«Булунғур» совхозида шу кунгача 1220 тонна ўрнига 607 тонна мева тайёрланди.

Совхознинг қайси бир олмазорини ораламанг, унда ерга тўкилган олма, нокларни кўрасиз. Хусусан, бу ҳол Шукур Абдиев, Раҳмат Яхшибоев бошлиқ бригадаларда кўпроқ содир бўлмоқда. Бунинг устига мевазорларда чорва моллари кезиб юрибди.

Шуниси ачинарлики, райондаги баъзи совхозларда мева тайёрлашни планлаштиришга етарли эътибор берилмаган. «Ўзбекистон Компартияси 40 йиллиги» совхозидаги 296 гектар боғнинг 25 процентини эртанги ва 40 процентини ўртанги мевалар ташкил қилади. Қолгани кечки олма ва беҳи ҳисобланади. Совхоз эртанги ва ўртанги мева ҳисобига йиллик планни бажариб қўйди. Кечки мевалар учун оз миқдорда план-топшириқ олган район 88 тонна мева беришни планлаштирган бўлса, совхоз раҳбарлари камида 500 тонна мева берамиз демоқдалар. Райондаги Навоий номли, Гагарин номли совхозларда эса бунинг аксини кўрасиз. Оқибатда мевалар ерга тўкилиб нобуд бўляпти, талон-торожликка йўл қўйиляпти.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари харид қилиш ва сифати бўйича Булунғур район давлат инспекциясида қизиқ ҳангомаларнинг гувоҳи бўлдик. Бош инспектор Р. Ўриров Навоий номли совхозда текшириш ўтказиб, Норқул Турсунов бошлиқ бригадада 18 тонна ҳосил ерда тўкилиб ётганлигини аниқлаган, шу ҳақда акт тузган, акт тегишли ташкилотларга ҳавола қилинган. Лекин ҳеч қандай чора кўрилмаган.

Областнинг ҳар бир районида мева тайёрлаш билан шуғулланувчи алоҳида ташкилотлар ва пунктлар мавжуд. Лекин уларнинг купи ўз вазифасини кўнгилдагидек бажармаётир. Самарқанд мева ва консерва заводининг Иштихон районидаги пункти 335 ўрнига 419 тонна маҳсулот қабул қилиб олгани ҳолда, шу район тайёрлов контораси 991 тонна ўрнига 256 тонна мева қабул қилди, холос. Мева тайёрлаш юзасидан берилган план 26 процент бажарилди. Хатирчи районн тайёрлов конторасн йўли билан мева тайёрлаш фақат 20 процент адо этилган. Умуман область матлубот жамияти системаси йўли билан йиллик планнинг 38,1 процентн миқдорида мева тайёрланган.

Бу фактлар катта ташвиш туғдиради. Самарқандликлар бу соҳага жиддий эътибор беришлари, юбилей йилида мева тайёрлаш юзасидан белгиланган топшириқларни сўзсиз бажаришлари керак.

Л. ЭРГАШЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Баҳром Раҳимов ва Жумаш Назаров ўртоқлар «Фарғона» совхозидан «Андижон» совхозининг қолоқ бўлимига ишга ўтиб, чигит экишганди. Ҳозир улар раҳбарлик қилаётган бўлимларда ғўзаларнинг ривожи яхши. Ҳар бир туп ғўзада 8-10 тадан кўсак санаш мумкин. Суратларда: (чапда) бўлим бошлиқлари Баҳром Раҳимов ва Жумаш Назаров ўртоқлар пахтазорда. Ўнгдаги суратда эса ғўзага ишлов бериш пайти.

А. Тўраев фотолари.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА
ЯНГИЛИКЛАР ХАБАРЛАР ВОҚЕАЛАР

СОЦИАЛИСТИК РУМИНИЯДА

● Мамлакатнинг Брашов ва Бирлад шаҳарларида икки йирик подшипник заводи ишлаб турибди. Бу йил Александрияда ана шундай янги корхона қурилиб фойдаланишга топширилади. Янги заводнинг ишга туширилиши мамлакат ичкарисида ва ташқарисида подшипникларга бўлган талабни янада қондириш имконини беради.

Руминия корхоналарида 400 дан зиёд хилдаги подшипник тайёрланади. Булар, энг аввало, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатларга, шунингдек, АҚШ, ГФР, Япония, Швейцария ва бошқа давлатларга жўнатилмоқда.

● Руминия ёнувчи сланецларга бой. Лекин етарли асбоб-жиҳозларнинг йўқлиги бу фойдали қазилмадан энергетикада кенг фойдаланиш имконини бермаяпти. Руминиялик мутахассислар электростанциялар учун «сланецли печь»лар яратишди.

Бу улкан агрегат (баландлиги 100 метр) жуда кувватли электр фильтрлар билан жиҳозланган бўлиб, 99,5 процентгача кул иссиғини сақлаб қолади. Бундай биргина блок ҳар йили 270 минг тоннагача тежаб қолишга ёрдам беради.

● Бу йил Руминия театр коллективлари 150 янги саҳна асарларини намойиш этиш ниятидалар. Томошабинлар румин муаллифларининг асарлари ва классик саҳна пьесалари қатори ҳозирги чет эл ёзувчиларининг юзга яқин асарлари билан танишадилар. Улар орасида совет драматургиясининг ҳам пьесаларига кенг ўрин берилган. (АПН).

АҚШНИНГ ЯНГИ ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТИ

ВАШИНГТОН, 20 август. (ТАСС). АҚШ Президенти Ж. Форд бугун Нью-Йорк штатининг собиқ губернатори Н. Рокфеллер Қўшма Штатлар вице-президенти лавозимига тайинланганлигини эълон қилди. Унинг номзоди конгрессда тасдиқланиши керак.

* * *

Нельсон Олдрич Рокфеллер 1908 йил 8 июлда Бар-Харбор шаҳрида (Мэн штати) туғилган. У АҚШдаги энг йирик молиячилар оиласининг фарзанди.

Н. Рокфеллер 1930 йилда Дартмут коллежини тамомлаб, санъат бакалаври илмий даражасини олди. 1944—1945 йилларда у АҚШ давлат секретарининг Латин Америкаси ишлари бўйича ёрдамчиси бўлди, 1954—1955 йилларда президент Д. Эйзенхауэрнинг ташқи сиёсий масалалар билан шуғулланувчи махсус ёрдамчиси лавозимини эгаллади.

Н. Рокфеллер 1958 йилдан тортиб 1973 йилгача тўрт марта Нью-Йорк штатининг губернатори қилиб сайланди. Республикачилар партиясининг 1968 йилда ўтказилган съездида у АҚШ президенти лавозимига ўз номзодини кўрсатди.

ҲИНДИСТОННИНГ ЯНГИ ПРЕЗИДЕНТИ

ДЕҲЛИ, 20 август. (ТАСС). Фахриддин Али Аҳмад Ҳиндистон Республикасининг янги президенти қилиб сайланди. Ҳукмрон Ҳиндистон миллий конгресс партияси Ф. А. Аҳмадни президентликка номзод қилиб кўрсатган эди.

17 августда ўтказилган ва бу ерда эълон қилинган сайлов натижаларига қараганда, сайловчилар коллегиясининг овоз беришда қатнашган аъзоларидан 80,2 проценти Ф. А. Аҳмад номзодини ёқлаб овоз берган. Ана шу сайловчилар коллегияси марказий парламент ва штатларнинг қонун чиқарувчи мажлислари депутатларидан иборат.

Ўнг оппозициячи партиялар Т. К. Чоудхурини давлат бошлиғи лавозимига номзод қилиб кўрсатган эди. Т. К. Чоудхури сайловда мағлубиятга учради.

Ф. А. Аҳмад 24 августда ўз вазифасини бажаришга расмий суратда киришажаги бу ерда эълон қилинди.

* * *

Мамлакатнинг таниқли сиёсий ва давлат арбоби, мустақил Ҳиндистоннинг бешинчи президенти Фахриддин Али Аҳмад 1905 йил 13 майда Деҳлида туғилди. У юристдир.

Ф. А. Аҳмад 1931 йилда Ҳиндистон халқининг мустақиллик йўлидаги курашига бошчилик қилган Ҳиндистон миллий конгресс партиясига аъзо бўлиб кирди. Миллий озодлик ҳаракатининг актив иштирокчиси Ф. А. Аҳмад инглиз мустамлакачи маъмурлари томонидан бир неча марта турмага қамалди.

У 1966 йилдан бошлаб республика марказий ҳукуматида турли лавозимларни эгаллади. 1970 йилдан бошлаб энг муҳим министрликларнинг бири — озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги министрлигига раҳбарлик қилди.

Ф. А. Аҳмад Совет Иттифоқига бир неча марта визит билан келган. У СССР билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан дўстлик ҳамда самарали ҳамкорлик муносабатларини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлашни ёқлаб келди.

МИСР—ЛИВИЯ МУНОСАБАТЛАРИГА ДОИР

ҚОҲИРА. Мисрнинг расмий вакили қуйидагиларни айтди: Миср Араб Республикаси президенти А. Садат, Бирлашган араб амирликлари президенти Ал Нахайян ва Ливия Араб Республикаси Революцион қўмондонлиги кенгашининг раиси М. Каддафи ўртасида икки кун мобайнида олиб борилган музокараларда Миср — Ливия муносабатларининг ҳолати самимий руҳда муҳокама қилинди.

Миср билан Ливия, деб таъкидлади расмий вакил, ҳар икки мамлакатнинг ахборот органлари икки томонлама муносабатларга доир проблемаларни «иккинчи даражали масалаларга берилиб кетмай», объектив равишда ёритадилар, деб келишиб олишди.

Икки ўртадаги келишувга мувофиқ, Миср Араб Республикаси бош министрининг ўринбосари, ички ишлар министри Маҳмуд Салим бошчилигидаги Миср делегацияси шу йил сентябрь ойида Ливияга боради. Делегация ҳар икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар ҳолатини ва бу муносабатларни ривожлантириш йўлларини Ливия расмий кишилари билан муҳокама қилишни давом эттиради. (ТАСС).

ҚИПР БИЛАН АҚШ ЎРТАСИДАГИ МУНОСАБАТЛАРГА ДОИР

НИКОЗИЯ, 20 август. (ТАСС). Бу ерда эълон қилинган расмий баёнотда «Қаттиқ жазоланиши лозим бўлган ва масъулиятни сезмаган шахсларнинг ҳаракатлари натижасида» АҚШ элчиси Р. Дэвиснинг ҳалок бўлганлиги «Кипр билан АҚШ ўртасидаги мавжуд муносабатларга салбий таъсир кўрсатмайди» деб умид билдирилади. Баёнотда ҳукумат АҚШ элчисини ўлдиришда айбдор бўлган барча шахсларни қидириб топиш ва жавобгарликка тортиш тўғрисида буйруқ берганлиги таъкидлаб ўтилади.

СССРНИНГ БУЮРТМАСИ БИЛАН

ПРАГА. Чехословакиянинг Оломоуц шаҳридаги «Сигма» машинасозлик бирлашмаси ходимлари сунъий суғориш учун мўлжалланган ускуналарнинг уч мингинчи комплектини тайёрлаб, шу кунларда Совет Иттифоқига жўнатдилар.

Чехословакия машинасозлари бундай суғориш қурилмаларини 1967 йилдан буён СССРга юбориб турибдилар. Бу қурилмалар Совет Иттифоқининг деҳқонларига 150 минг гектар майдондаги экинзорлардан бирмунча мўл ҳосил йиғиштириб олишга ёрдам бермоқда.

(ТАСС).

● ДЕҲЛИ

Компартия миллий кенгашининг раиси, касаба союзлари Умум Ҳиндистон конгрессининг бош секретари Ш. А. Данге Ҳиндистон ҳукуматига Ҳиндистондаги 75 та энг йирик монополия бирлашмаларини иложи борича тезроқ давлат назорати остига олиш керак деган чақириқ билан мурожаат қилди.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

● ДАККА

Бангладеш Халқ Республикасининг кўпчилик округларида сув тошқини аста-секин камаймоқда. Бироқ пойтахтга бу табиий офатнинг янги қурбонлари ҳақида ҳамон ахборотлар келиб турибди. Ҳалок бўлганларнинг сони шу кунга қадар 1532 кишига етди. Айрим районларда ичимли тоза сув етишмаганлиги оқибатида юқумли касалликлар билан оғриш ҳоллари қайд қилинган.

● ГАВАНА

Бу ерда пойтахт жамоатчилиги намояндаларининг тантанали йиғилиши бўлиб ўтди. Бу йиғилиш ҳозирги коммунистик партиянинг ўтмишдоши — Кубада биринчи маркчси-ленинчи партиянинг тузилганлигининг 49 йиллигига бағишланди.

● БУЭНОС-АЙРЕС

Аргентина пойтахтидаги портдан Кубага яна 200 та «Форд» маркали енгил автомобиль жўнатилди. Шундай қилиб «Форт мотор Архентина» компанияси билан Кубанинг «Трансимпорт» ташқи савдо бирлашмаси ўртасида тузилган битим амалга оширилмоқда.

● ТРИПОЛИ

Ливия Араб Республикасида революция йиллари мобайнида 2.500 километрдан зиёд автомобиль йўллари барпо этилди.

● МОГАДИШО

Халқ манфаатларига мос келадиган ягона йўл социалистик системадир. У ҳаққонийлик ва тенгликка асосланади. Яман Халқ Демократик Республикаси президентлар кенгашининг раиси Салим Рубейя Алининг мамлакатга қилган расмий визити тугалланганлиги муносабати билан бу ерда эълон қилинган Сомали — Яман қўшма ахборотида шу ҳақда гапирилади. (ТАСС).

бошлаб) япроғининг бир қисмини ёки ҳаммасини ўзи ташлайдиган янги навлар олинди, улардан биттаси (АН-402) бу йил давлат синовидан ўтмоқда. Бу ерда ажабланадиган ҳеч нарса йўқ. Жануб мамлакатларда ғўза япроқлари «қариган» сари ўзидан-ўзи секин-аста тўкилиб кетади. Бизнинг шароитда ишлаб чиқаришдаги навларнинг барглари тўлиқ етилиб улгурмасдан совуқ тушиб қолади ва шу сабабли улар ўзи тўкилмайди.

Ғўзанинг табиий япроқ ташлаш ички сирлари ҳали тўлиқ очилмаган. Бу соҳада япроқ банди хужайраларида қариш жараёнида содир бўладиган молекуляр генетик назорат ва биохимик ўзгаришларни чуқур ўрганиш алоҳида диққатга сазовор. Чунки бундай изланишлар эндоген (ўсимлик модда алмашиш жараёнида ҳосил бўладиган) баргни тўкилишига сабабчи асосий модда ёки моддаларнинг табиатини аниқ билишга олиб келади ва шу асосда ташқи муҳитга зарарсиз, фақат япроқ тўкиш хусусиятигагина эга дефолиантларни яратиш имконияти туғилади.

Ғўза япроғини дефолиантларсиз сунъий тўктириш ёки десикантларсиз қуритишнинг бошқа, иккинчи йўли, шу мақсадда юқори частотали (зич тебранишли) электр токи ёки ультра товушдан фойдаланиш усулини ишлаб чиқишдан иборат. Бунинг учун қайд этилган физик омилларнинг ғўзага ва атроф-муҳитга таъсирини ҳар тарафлама ўрганиш керак.

Ҳосилни дефолиантлар ишлатмай япроқдан ҳоли қилишнинг яна бир усули эса, баргларни машиналар ёрдамида териб олишдир. Аслида бу унчалик жуда мураккаб иш бўлмаса керак. Бунга қуйидаги далилни келтириш мумкин. Грузияда чой япроқларини маълум бир ёшдагиларини танлаб терадиган машиналар аллақачон ихтиро қилинган ва ишлаб чиқаришда улар кенг қўлланилмоқда. Агар ғўза баргларини йиғиб оладиган машиналар ҳам ихтиро қилинса, ҳар тарафлама фойдали иш бўлар эди. Биринчидан, ғўза барглари саноат учун қимматбаҳо хом ашё, улардан 12 процентгача лимон ва олма кислотаси олиш мумкин. Иккинчидан, уларни ҳайвонларга озуқа сифатида ҳам ишлатса бўлади. Учинчидан, бу фикр амалга ошса, ерга вилт билан касалланган япроқлар тушмас эди. Натижада вилт касаллигининг замбуруғи тупроқда кам йиғиларди. Чунки, бу паразитнинг асосий кўпайиш манбаи — касал япроқдир.

ТЎРТИНЧИДАН, маълумки, партия ва ҳукуматимиз суғориб экиладиган ўсимликлар майдонини кенгайтириш ҳақида махсус қарорлар қабул қилди. 1980 йилгача фақат Қарши чўлларида 300 минг гектардан кўпроқ янги ерлар ўзлаштирилади. Бундай вазиятда сувни тежаб ишлатиш усулларини ишлаб чиқиш, ғўзанинг сув танқислигига чидамлилигини ошириш, сувни кам истеъмол қилувчи навларни етиштириш, уларга муносиб суғориш режаларини белгилаш катта аҳамиятга эга.

Ғўзанинг турли навлари сув камчиллигига чидамлилиги бир хил бўлмаслиги ҳаммага маълум. Баъзи бир ёввойи ғўзалар эса (масалан, Госсипум мексиканум, Госсипиум Давидсони)сувсизликка жуда чидамлидир. Биз ўйлашимизча, шу турларни сувсизликка чидамли навлар яратиш учун селекция ишларида кенг қўлланиш зарур. Бу фикримизни қувватлаш учун Мексика ёввойи ғўзасига радиоактив фосфор таъсир қилиб етиштирилган ҳозир республикамизнинг баъзи бир районларида экилаётган вилтга ва сувсизликка анча чидамли «АН-401» навини мисол қилиб келтириш мумкин.

Ушбу соҳада ғўзанинг қурғоқчиликка чидамлилигининг генетик моҳияти ҳамда бошқа жараёнларини ўрганиш истиқболидир.

БЕШИНЧИДАН, пахта экиладиган анча катта майдонлар озми-кўпми шўрхоқликдан иборат. Шунинг учун бу муаммо аллақачонлардан буён олим ва қишлоқ хўжалик ходимларини ҳар тамонлама қизиқтириб келмоқда. Аммо, ҳалигача тупроқ шўрлигига қарши курашда «яхоб» беришдан бошқа дурустроқ усул йўқ. Кейинги йилларда баъзи муассасаларда (Ленинграддаги Агрофизика институтида) ушбу мақсадда (электр токидан фойдаланиш) тупроқ тузларини электролиз йўли билан парчалаб юбориш бўйича ҳам илмий-тадқиқот ишлари олиб борилмоқда.

Ғўза устида олиб борилган тажрибалар натижасида турли навларнинг шўрхоқликка чидамлилиги бир хил даражада бўлмаслиги ва юқорида қайд этилган Госсипиум Давидсони номли ёввойи ғўза анча шўр тупроқда ҳам бемалол ўсиши ва тараққий қилаолиши аниқланди. Лекин шу кунгача ғўзанинг шўрхоқликка чидамлилигининг генетик ва биокимёвий табиати тўлиқ ўрганилмаган. Бинобарин, бизнинг фикримизча, бу масалалар борасида кенг кўламда назарий ва экспериментал ишларни кучайтириш керак. Бу ерда айниқса, ғўзанинг турли шўр тупроқда нобуд бўлиши ва унинг ана шундай шароитларга мосланиш ички сирларини очишга, илдиз системасининг айрим тузларни танлаб ўтказиш хусусиятини билиб олишга, ҳужайра шимиб олган тузларнинг турли органеллалар билан реакцияси энергия алмашиш жараёнлари заҳарли бирикмалар ҳосил бўлиши ва бундай моддаларнинг секин-аста ўсимлик танасида зарарсизланишини ўрганишга эътибор бериш лозим.

ОЛТИНЧИДАН, ғўзанинг ҳосилдорлигини белгиловчи асосий омиллардан бири минерал ўғитлар эканлиги маълум. Улардан, айниқса азот, пахтачиликда борган сари кўп миқдорда қўлланилмоқда. Аммо кейинги йилларда минерал ўғитларни, айниқса азотни бир ёқлама ҳаддан ташқари ортиқ миқдорда тупроққа солиш кутилган натижани бермаётир, баъзан ҳатто ҳосилдорликка салбий таъсир ҳам кўрсатмоқда. Масалан, «Пахтаорол» совхозида 1960 йилдан 1970 йилгача тупроққа берилган азотнинг миқдори кескин кўпайтирилган, лекин алмашлаб экиш қоидалари бузилганлиги ва монокультура натижасида ерда гумус озайиб кетганлиги туфайли ҳосилдорлик, аксинча, анча камайган.

Тупроққа солинган азотнинг кўпчилик қисми ғўзани суғориш пайтида бефойда ювилиб, ёки денитрификация жараёнига учраб ҳавога учиб кетмоқда. Фосфорга келсак, унинг ҳам фақат 15-20 процентигина ғўза томонидан «истеъмол» қилиниб, қолган қисми тупроқда мураккаб, ўсимлик ўзлаштириши жуда қийин бирикмаларга айланиб, ундаги турли озуқаларнинг ўзаро нисбатининг бузилишига олиб келмоқда. Илмий текширишларнинг кўрсатишича, минерал ўғитларни фойдали таъсирини кучайтириш, тупроқдаги йилдан-йилга борган сари кўпроқ йиғилаётган фосфорни ўсимликлар томонидан истеъмол қилиш имкониятини ошириш учун пахтачиликда алмашлаб экишни тўла ва тўғри жорий қилинишн (биринчи навбатда беда экиш), турли органик озуқалар, микроэлементлар (рух, молибден), қўлланиши азот билан фосфорнинг ўзаро миқдорий нисбатини кескин яхшиланиши, илдиз системасини зўр тараққий қилиш ҳусусиятига эга эртапишар, вилтга чидамли навларни (масалан, «Тошкент-1», «АН-401») экилиши лозим.

ЕТТИНЧИДАН, кейинги йилларда чигитда мойнинг сифати пасайиб, миқдори камайиб бормоқда (масалан, 1950 йилдан 1969 йилгача деярли тўрт процент озайиб кетди). Ҳисоблар бўйича, агар чигитда мой бир процентгача камайса, республикамизда 20 минг тонна пахта ёғи йўқолар экан. Бундан чигитда мойнинг сифати ва миқдорининг ошириш йўлларини қидириш қандай халқ хўжалик аҳамиятига эга эканлиги аниқ кўриниб турибди. Бизнингча, чигитда мойнинг сифати ва миқдорини пасайиб кетишининг асосий сабабларидан бири — ўсимликни минерал озуқалаштиришни тўғри бўлмаслигидир. Жумладан, бир томонлама азотни юқори миқдорда бериш чигитда оқсил синтезини кучайтириб, ёғ ҳосил бўлишини камайтириб юборади. Вилт касаллиги ҳам чигитда синтез жараёнларини ва запас моддаларнинг тўлланишини вақтидан илгари тўхтатиб, унда мойнинг миқдорини камайишига олиб келади.

Шубҳасиз, ғўзанинг эртапишарлиги, совуққа ва вилтга чидамлилиги, ўсимликларни тўғри ва ўз вақтида минерал озуқлантириш, ҳамда заҳарли кимёвий моддаларнинг қўлланишини тартибга солиш проблемаларининг ижобий ҳал бўлиши чигитда мойнинг сифат ва миқдорини оширишга ёрдам қилади.

САККИЗИНЧИДАН, ҳозир бир қанча илмий-тадқиқот муассаларида ва ишлаб чиқаришда ердан максимал фойдаланиш, ҳосилни эртароқ машиналар ёрдамида йиғиб-териб олиш мақсадида, ғўзани қалин экиш (ҳар бир гектар майдонда 160, 200, 300, 500 минг кўчат ўстириш) масаласи устида тажрибалар ўтказилмоқда. Ер-халқ бойлиги, тупроқ тирик система. Унинг ҳосилдорлигини доимо юқори даражада сақлаш учун ундан ўсимликлар олган ҳамма макро ва микроэлементларни унга қайтариб бериш, унинг биологик, физикавий, кимёвий ва механик хусусиятини сақлаш, структурасини эъзозлаш керак. Бинобарин, кўчатни қалин қўйишни ҳар томонлама чуқур ўрганиш зарур. Бунда компакт тупли (мирзатераксимон ўсувчи), паст бўйли, эртапишар, биринчи ҳосил тугунчалари ердан баландроқда (юқорироқ бўғинда) соладиган (машина терими учун қулай) ғўза навларини етиштиришга ва қалин (айниқса, қўш қаторлаб) экилган пахтани нобуд қилмай тераоладиган агрегатлар ихтиро этишга алоҳида аҳамият бериш керак.

ТЎҚҚИЗИНЧИДАН кейинги ўн йилларда селекцияда классик усуллар билан бир қаторда атом энергиясидан ва баъзи бир кимёвий моддалардан фойдаланиш самарали натижалар бермоқда. Жумладан, ғўзага радиоактив фосфор ҳамда гамма нурлари таъсир қилиб бир канча вилтга, сувсизликка чидамли, эртапишар, серҳосил, толаси юқори сифатли ва бошқа афзалликларга эга истиқболли (айримлари юқорида тилга олинган) навлар яратилди. Бундан ташқари, бу омиллардан тўғри фойдаланилса, селекция муддатини анча қисқартириш ва классик усуллар билан қийин ёки деярли имкони йўқ натижаларга ҳам эришиш мумкинлиги аниқланди. Аммо шунга қарамай, пахта селекциясида атом энергиясидан фойдаланиш ҳалигача, афсуски, кенг тарқалган эмас. Бизнинг фикримизча, ушбу масала бўйича чуқур изланишларни кучайтириш зарур. Бу ерда энг аввало асосий куч ва диққатни атом нурларининг таъсирида ғўзада содир бўладиган ўзгаришларни бошқариш, унинг айрим хўжалик учун зарур бўлган белгиларинигина ўзгартириш имкониятини туғдириб берадиган усул ҳамда шароитни яратишга йўналтириш лозим.

Юқорида биз баён этиб ўтган проблемаларнинг ҳаммаси бир-бири билан узвий боғлиқ. Уларнинг ҳал этилиши учун турли мутахассисларни жалб қилиш, ҳали бизда камчил, физиологик генетика, молекуляр ва радиацион биология, цитогенетика, биофизика, кибернетика, биология соҳалари бўйича кадрлар тайёрлаш, лабораторияларни замонавий ускуналар билан бойитиш, ғўза устида қишин-ёзин текширишлар ўтказиш учун шароитлар яратиш (масалан, фитотронлар қуриш) керак. Буларни ҳаёт тақозо этмоқда. Жумладан, яқинда КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қабул қилган молекуляр биология ва молекуляр генетикани жадал ривожлантириш ҳамда уларнинг ютуқларидан халқ хўжалигида фойдаланиш тадбирлари тўғрисидаги қарорида шу соҳадаги мутахассислар, илмий ва илмий-педагогик кадрларни тайёрлаш вазифаси қўйилди.

Шак-шубҳасиз, қайд этилган масалаларнинг самарали ечилишига ҳамда эришилган муваффақиятларни ўз вақтида изчиллик билан ишлаб чиқаришга жорий этишга республика олимлари, барча илмий муассаса ходимлари ўз идроки, бутун куч-ғайратини тўлиқ сафарбар қиладилар.

Набижон НАЗИРОВ,
В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик Фанлари академиясининг мухбир аъзоси, биология фанлари доктори, профессор.

ОВЧИЛАР АНЖУМАНИ

Сув ҳавзаси соҳилида қармоқ ташлаб, ёки сой-салқин ўрмонда парранда овлаб ўтказилган биргина дам олиш куни одамга олам-олам тетиклик бахш этади, бутун ҳафта бўйи [illegible] бўлади, киши аввалгидан ҳам [illegible] ишлайди. Ана шундай олижаноб мақсад йўлида хизмат қилаётган овчи ва балиқчилар Ўзбекистон жамиятининг V съезди бугун иш бошлайди.

Пролетариат доҳийси В. И. Ленин табиатни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш масалаларига Совет ҳокимиятининг дастлабки кунлариданоқ алоҳида аҳамият берди. Атрофимизни ўраб турган муҳитни муҳофаза қилиш, табиий бойликлардан имкони борича унумли фойдаланиш тўғрисидаги ленинча ғоялар КПСС сиёсатининг асосий принципларига ўз ифодасини топди. Саккизинчи чақириқ СССР Олий Советининг 1972 йил сентябрдаги тўртинчи сессиясида табиатни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан фойдаланишни янада яхшилаш чоралари муҳокама этилиши бунга ёрқин мисол бўла олади.

Мамлакатимизда овчилик хўжаликлари тараққий этиб, мустақил халқ хўжалиги тармоқларидан бирига айланди. Бу хил хўжаликлар ўз фаолиятида аввало давлатнинг мўйна ва бошқа овчилик маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини тўлароқ қондиришни кўзласа, иккинчидан, спорт овчилигини янада ривожлантириш учун муайян шароитлар яратишга хизмат қилади. Давлат овчилик хўжаликлари, шунингдек овчилик масалалари билан шуғулланувчи ташкилотлар, [illegible] жамиятлар спорт овчилигининг ривожланишига хизмат қилмоқда.

Катта байрам, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг олтин юбилейи арафасида иш бошлаётган съездимиз овчилик хўжаликларини ривожлантириш соҳасида эришилган ютуқларимиз кўриги бўлиб қолади. «Ўзбекохотрибаксоюз» совети КПСС XXIV съезди қарорлари, шунингдек партия ва ҳукуматимизнинг табиатни муҳофаза этиш ва табиий бойликлардан тўғри фойдаланишга оид кўрсатма ва қарорлари асосида иш олиб борди. 1970—1973 йиллар мобайнида олдинги тўрт йилга нисбатан фаолият доирасини анча кенгайтирди.

Ўтган тўрт йил мобайнида маълум ютуқларга эришдик. Ов ҳайвонлари ва паррандалар кўпайди. Жумладан, 1971 йилда республикамизда 30 мингта каклик бор эди, 1973 йилга келиб уларнинг сони 116 мингга яқинлашди. Ўтган муддат ичида ёввойи қуёнлар 30 процент, тўнғизлар эса икки баравар кўпайди. Овчилик ва балиқчилик хўжаликларини янада ободонлаштириш тадбирлари белгиланмоқда. Ихота дарахтлари ва бошқа дарахтлардан 95 минг туп кўчат ўтқазилди. Парранда ва ёввойи ҳайвонлар қиш кезлари қийналиб қолмаслиги учун ем-хашак ғамланди, 147 гектар майдон донли экинлар учун ажратилди.

Қирғизистоннинг Еттисув қирғовулидан 450 таси иқлимлаштириш учун Тошкент ва Сирдарё областига олиб келинганди. Улар шароитга мослашиб, ҳозирги кунда анча кўпайиб қолди. Биргина Сретенск қўриқхонасида 1970 йилда эркинликка чиқарилган 300 қирғовул кўпайиб, ҳозир 5 мингтага етди. Майдони 1500 гектар бўлган 4 та сув ҳавзасига 467 мингга яқин майда балиқ ташланди. Боқиб кўпайтирилаётган бу хил балиқларнинг аксарияти ойна балиқ, зоғора балиқ, дўнг пешона, оқ амур каби балиқлардир.

Табиий бойликларни кўпайтиришга эътибор бериш билан бирга овчилар ва балиқчилар жамияти аъзоларини табиатни эъзозлаш, авайлаб-асраш ва унга меҳр-муҳаббат билан муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш бундан буён ҳам ишимизда асосий мезон бўлиб қолади. Чунки инсон табиат билан мулоқатда бўлар экан, унинг ички дунёси бойийди, табиатнинг кўпгина ажойиботлари ва мўъжизакор кучини ўрганади.

Биз бундан буён ҳам ёввойи ҳайвон ва паррандаларни кўпайтириб, табиатни муҳофаза қилиш ва унинг бойликларидан оқилона фойдаланиш юзасидан самарали тадбирлар кўраверамиз. «Ўзбекохотрибаксоюз» республикамиздаги барча овчи ва балиқчиларни 1974 йилги план-топшириқларини ҳамма кўрсаткичлар бўйича бажариш учун бутун куч-ғайратни сафарбар этишга чақиради.

К. ТЎҚСОНОВ,
«Ўзбекохотрибаксоюз» правлениесининг раиси.

Ўзбекистон овчи ва балиқчилари жамияти V съезди муносабати билан Тошкентдаги халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида Ватанимиз санoатида ишлаб чиқарилган ов қурол-аслаҳаларининг савдо-кўргазмаси очилди. Кўргазмада Тула ва бошқа заводлар чиқарган ов ва питра ўқли милтиқларнинг 45 тури намойиш қилиняпти. Суратларда: кўргазма павильонида.

А. Тўраев фотолари.

«Совет Ўзбекистони»нинг навбатдаги сони 24 августда чиқади.

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

ЕР ОСТИ ОРОМГОҲЛАРИ

ТАБИАТ ВА ИНСОН

Атрофимиздаги табиатни осмонўпар тоғлар, қир ва адирлар, чўкма водийлар, шалолали дарё ва сойлар, булоқлар, шовуллаган ўрмонлар, дашт ва чўллар ўраб олган. Улар нақадар хилма-хил ва кўркам, ҳар қадамда сон-саноқсиз ажойиботлар учраб туради.

Табиатнинг ҳаракати туфайли миллион-миллион йиллар мобайнида текисликлар ўрнида улкан тоғлар пайдо бўлади. Ўркачли тоғлар эса емирилиб, ўрнида қум зарралари учиб юрган кенг текисликка айланади. Табиатнинг оддий бўлиб кўринган ҳодисалари ҳам даврлар ўтиши билан улкан ишларни бажаради. Энг кучсиз кўринган сув томчилари миллион йиллар мобайнида тоғ жинслари бағрида узунлиги бир неча ўнлаб километр келадиган қасрсимон ғорлар яратади. Бу ғорлар қаърида ер ости дарёлари шариллаб оқади, катта-катта кўллар пайдо бўлиб, уларда умр бўйи ёруғлик кўрмаган кўзсиз балиқсимон мавжудотлар яшайди. Чунончи, Америка Қўшма Штатларидаги Мамонт ғорида 77 та катта-кичик заллар, 225 та йўлаклар, учта ер ости дарёси ва учта кўл мавжуд. Бу ғордаги Стикс ва Эхо дарёларида қайиқларда сайр этиш ташкил қилинган.

Швейцариянинг Муата водийсидаги Хёллох ғорлар системаси 61 километргача чўзилади ва ер юзидаги энг узун ғорлардан бири ҳисобланади. Югославиядаги Постойн Яма ғорининг 16424 метри текширилган бўлиб, у ўзининг жуда чиройли сталактит сталагмит ва устунлари билан бу ерга жуда кўплаб келувчи туристларни ўзига ром этган. Ғордаги табиий устунлардан бирининг баландлиги 30 метр, диаметри 6 метрга тенг.

СССР ҳам ер ости бўшлиқларига бой мамлакатларидан ҳисобланади. Уралдаги Қунғир ғорининг узунлиги беш минг метрдир. Бу ғорда турли катталикдаги 58 зал мавжуд. Бу ерда 36 ер ости кўли жойлашган бўлиб, уларнинг энг каттаси Халқлар дўстлиги залидаги кўлдир. Унинг чуқурлиги олти метр, саҳни 750 квадрат метрга тенг.

Қрим ярим оролидаги олти қаватли машҳур Қизил ғорнинг 12 километрдан ошиқ қисми текширилган. Бу ғор ер остига 135 метр чуқурликкача кириб кетган. Ғорда дарё ва ёзда қуриб қоладиган кўллар бор.

Республикамизда ҳам ғорлар жуда кўп. Ҳозирги вақтда фақат Ўзбекистон территориясида 400 дан ортиқ ғор топилган. Буларнинг энг узуни Қашқадарё областининг Кўкбулоқ қишлоғи ёнида жойлашган икки қаватли Каптархона ғори бўлиб, унинг умумий узунлиги 980 метр. Шундан 570 метрдан иборат биринчи қаватида ер ости дарёси шариллаб оқиб туради. Яккабоғ тоғида жойлашган 612 метрли Амир Темир Кўрагоний ғори эса ўзининг улкан хоналари, йўлаклари ва ер ости кўли билан машҳур.

Табиат бу улкан ғорларни яратибгина қолмасдан, уларнинг кўпчилигини боксит, кўплаб нефть, қўрғошин, олтингугурт сингари фойдали қазилмаларга тўлдириб қўйган. Академик Е. А. Ферсман Қўқон шаҳри жанубидаги ғорда целестин минералини топган. Қардош Туркманистон территориясида жойлашган Қарлуқ, Самарқанд областидаги Гунжак ғорларида чиройли қурилиш материали, мармар оникси запаслари мавжуд. Туркманистондаги олтингугурт запасларининг анчагинаси қадимги ер ости бўшлиқларига йиғилиб қолган. Тожикистондаги Моғиён ғорларида марказит, кварц, Фарғонадаги Ҳайдаркон райони ғорларида барит, кальций, ароганит сингари минераллар топилган.

Кўпгина ғорлардан шифобахш хусусияти халққа илгаридан маълум бўлган мўмиё кўплаб топилмоқда. Ғорларнинг шифобахшлиги алоҳида аҳамият касб этади. Улар бир хил мўътадил ҳарорат, намлик, фойдали моддаларнинг мавжудлиги билан касалларга ижобий таъсир кўрсатади. Ғорлардан шифобахш маскан сифатида одамлар азалдан фойдаланиб келади. Масалан, Сицилия оролидаги Кронио тоғининг этагида жойлашган ғорда С. Колоджоро буғли ҳаммоми жойлашган бўлиб, ғорнинг табиий мўътадил буғли атмосфераси 41 атрофидадир. Бу ғорда ревматизм, нафас олиш йўллари касалликлари даволанади. Аниқланишича, ғор деворларидан томаётган иссиқ сувдан бундан икки минг йиллар олдин ҳам фойдаланилган. ГФРдаги Клутерт ғорида кўксов муваффақиятли даволанмоқда. Венгриядаги [illegible]вас ғори эътиборга молик. Унинг [illegible] сувининг ҳарорати 28-30 даражада иссиқ бўлган кўл бор. Кўл сувида темир, оғир металлар, олтингугурт ва ғор ҳавосида эса радий эманацияси бўлиб, у нафас олиш йўлларини ва юрак касалликларига ижобий таъсир кўрсатади. Яқинда Болгариядаги Рабишко ғорида санатория қуриш ишлари бошланди. Болгар олимларининг фикрича, ғорнинг мўътадил иқлими нафас қисиш касаллигини даволайди.

Ўзбекистон территориясида ҳам шифобахш ғорлар жуда кўп. Улар ҳақида қадимдан сон-саноқсиз афсоналар мавжуд. Шундай ажойиботларидан бири Хўжаипок ғоридир. У Сурхондарё область Шўрчи районидаги Холханжар дарёси ўрта оқимида денгиз сатҳидан 1110 метр баландликда жойлашган. Ғор жуда кўркам жойдан ўрин олиб унинг атрофини Ҳисор тоғининг қорли чўққилари ва ям-яшил арчазор ўраб туради. Дарадан оқиб чиқаётган дарё бу жойда кичик шаршаралар ҳосил қилиб, тошдан-тошга урилиб оқади.

Ғор бир томонга қия тушган қоядаги оҳак тошларнинг узоқ даврлар мобайнида эришидан ҳосил бўлган. Унинг кириш қисми баландлиги 3,5 метр, кенглиги етти метр. Узунлиги 240 метр. Бу ер ости «қасри» 3 қисмдан иборат. Биринчи бўлим 63 метргача чўзилади ва энг катта қисми ҳисобланади. Иккинчи ва учинчи бўлимларга ўтиш анча қийин, лекин [illegible] зига яқинлашгач, булоқ сув оқими яна ерга кириб кетиб, 10-15 метрдан кейин юзага чиқади ва сой сувига қўшилиб кетади. Ана шу олтингугурт водородли сув ғорнинг шифобахш деб донг таратишига ва афсонавийлигига сабабчи бўлган.

Ҳозирча олтингугурт водородли сув тери касалликлари (темиратки) ва бошқа бир қанча дардларни даволашда кенг қўлланилмоқда. Чунончи, бундай сувлар мавжуд жойларда санаторийлар қурилган бўлиб, булардан машҳурлари Мацести, Пятигорск, Ессентуки, Серноводск ва ҳоказолардир. Хўжаипок ғоридан чиқаётган сув ўз таркиби билан юқорида айтилган машҳур шифохоналар сувига ўхшаб кетади. Шунинг учун ҳам жанубий ғарбий Ўзбекистон аҳолиси ғордан чиқаётган сувнинг шифобахшлигини илгаридан билган ва ундан даволаниш мақсадида узоқ вақтдан бери фойдаланиб келган. Бироқ ҳалигача қадар табиатнинг қимматли инъоми бўлмиш Хўжаипок ғорининг бойликларидан етарлича фойдаланилмаётир. Ғор сувининг физик ва химик хоссалари ҳар томонлама ўрганилган эмас. Унинг сув режими ҳақида маълумотлар кам. Ғорнинг иқлими, ҳаво ҳарорати, намлиги чуқур таҳлилга муҳтож.

Ғори Хўжаипокнинг табиий географик шароити комплекс таҳлил қилинса, унинг бойлигидан халқ хўжалигида ҳар томонлама фойдаланишнинг аниқ режаларини ту[illegible].

М. АБДУЖАББОРОВ,
география фанлари кандидати, доцент.
М. ҲОШИМОВ,
аспирант.

ЛЕНИН ЧЎҚҚИСИДА

АЛЬПИНИЗМ

Олой водийсидаги улуғвор Ленин чўққиси этакларида бир ой мобайнида халқаро альпинистлар лагери — «Помир-74» ишлаб турди. Бу ерда Австрия, Буюк Британия, Голландия, Италия, Лихтенштейн, АҚШ, Франция, ГФР, Швейцария ва Япониядан мардлар спорти билан шуғулланувчи 170 дан ортиқ киши меҳмон бўлди.

Ҳар бир миллий команда тажрибали альпинистлардан иборат бўлиб, дафъатан қайси команда кучли эканини ҳам айтиш қийин эди. Помир йиғинига тўпланганлар орасида австриялик Маркус Шмуг билан Вольфганг Акстни жаҳоннинг етакчи беш альпинистларидан деб ҳисоблаш мумкин. Қатнашчилар орасида америкалик машҳур тоғ забткорлари Петр Шонинг ва Роберт Крэг, альпинистлар уюшмалари халқаро иттифоқининг (УИАА) ёшлар комиссияси раиси мюнхенлик Герхард Фридель бор эди.

Чўққига кўтарилишдан аввал тоғ иқлимига мослашиш зарур. Шу боисдан Ленин чўққисига ҳар хил баландликда таянч лагерлари қурилди. Уларда организм сийрак, кислороди кам ҳавога, совуққа чиниқтирилди.

Бу мавсумда об-ҳаво анча инжиқлик қилди. Одатда тоғ чўққиси узра тиниқ, мафтункор бўладиган осмондан бу гал булут аримади, тез-тез қор ёғиб, бўрон бўлиб турди. Шунга қарамай юз киши чўққига кўтарилишга қатъий қарор қилган эди. Забткорликни австрияликлар бошлаб беришди.

Чет эл альпинистларидан ташқари Ленин чўққисига совет спортчиларидан 90 киши кўтарилди. Шулардан 35 киши республикамиз вакиллари бўлиб, улар чўққига группа бўлиб кўтарилишда жуда катта муваффақиятга эришдилар. «Меҳнат» спорт жамияти альпинистлари энг кўп киши қатнашган муваффақиятли забткорликни Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг олтин юбилейига бағишладилар.

Ленин чўққисининг шимолий — марказий қия қисми Австрия ва Франция тоғ чанғичилари учун синов майдони бўлди.

Дастлаб шу томондан икки австриялик чанғида туша бошлади. Улар беш кун мобайнида юқори чиқиб борилган йўлдан чанғида икки соатда қайтиб тушдилар. Шундан кейин французлардан уч киши шу усулда пастга тушди. Лекин на австрияликлар, на французлар ҳаракатини спорт жасорати, янгилик деб бўлмайди. Улар ленинградлик ака-ука Константин ва Борис Клецко натижасини такрорладилар, холос. Ленинградлик альпинистлар 1969 йилдаёқ тоғда катта масофани чанғида босиб ўтишган эди.

Ленин чўққисидаги барча лагерда дўстона руҳ ҳукмронлик қилди. Бир-бирига ёрдам, оғир пайтда бир-бирини қўллаб-қувватлаш альпинистлар учун асосий қонун эди. Хуллас, халқаро альпинистлар лагери — «Помир — 74»нинг асосий ютуғи дўстлик бўлиб қолди. СССР спорт комитети келаси йили ҳам Помирда, шунингдек мамлакатимизнинг бошқа тоғлик районларида альпинистлар лагери ташкил этиб, бутун жаҳонда дўстлик қарор топиши, халқлар ўртасида спорт алоқаларини мустаҳкамлаш юзасидан ташаббус кўрсатиш ниятида.

В. РАЦЕК,
СССРда хизмат кўрсатган спорт мастери.

Суратларда: юқорида — Олой тизмаларининг қорли чўққилари этагидаги вертолёт қўнадиган майдончада; пастда (чапдан) — медицина фанлари кандидати, альпинистлар врачи бўйича спорт мастери Евгений Гиненрейтер бир группа забткорлар билан радиода гаплашмоқда; жаҳоннинг энг кучли альпинистларидан бири австриялик Вольфганг Акст; «Помир-74» альпинистлар лагерининг ошпазлари. С. Пукасенко фотолари.

ОБЛИГАЦИЯЛАРИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ!

1966 ЙИЛГИ 3%-ли ДАВЛАТ ИЧКИ ЮТУҚЛАР ЗАЁМИ 65-ютуқлар тиражининг РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

Бу тираж 1974 йил 15 августда Ботуми шаҳрида бўлиб ўтди. Заёмнинг ҳамма қирқ етти разрядидаги серия ва облигацияларнинг қуйидаги номерларига ютуқлар чиқди.

серия номерлари	облигация номерлари	Ютуқ миқдори (сўм билан)	серия номерлари	облигация номерлари	Ютуқ миқдори (сўм билан)	серия номерлари	облигация номерлари	Ютуқ миқдори (сўм билан)
100232	26*)	500	115775	04*)	500	128795	1—50	40
101707	23*)	500	115889	09*)	500	129679	33*)	2500
102161	1—50	40	116895	39*)	500	129907	01*)	500
102438	31*)	500	117023	26*)	500	130248	33*)	500
102544	04*)	500	117158	01*)	500	130428	45*)	500
103382	49*)	500	117159	1—50	40	130610	23*)	1000
103535	1—50	100	117466	24*)	500	130957	1—50	40
104903	05*)	500	118087	1—50	40	131413	1—50	40
105935	1—50	40	118116	49*)	500	132620	09*)	1000
106539	1—50	40	118486	45*)	500	132637	41*)	500
106869	19*)	1000	118746	01*)	500	133134	50*)	500
106894	37*)	1000	119874	34*)	500	133771	1—50	100
107026	1—50	100	120161	1—50	100	134028	33*)	500
107251	41*)	500	120351	37*)	500	135741	34*)	500
107449	1—50	100	120666	48*)	500	135993	41*)	500
108469	17*)	500	121907	14*)	500	136830	1—50	40
108753	42*)	1000	122018	28*)	500	138086	1—50	40
110158	07*)	500	122079	37*)	1000	139003	31*)	500
111261	16*)	500	122569	1—50	100	140000	06*)	1000
111353	22*)	500	122733	05*)	500	140123	1—50	100
111763	50*)	500	123259	18*)	2500	140429	17*)	500
112238	13*)	500	124512	47*)	500	140976	36*)	500
112490	31*)	500	126710	48*)	500	141029	39*)	500
113077	34*)	500	126824	25*)	1000	141120	08*)	500
113105	26*)	500	127176	1—50	40	141645	1—50	100
115427	20*)	500	127594	17*)	500	141830	06*)	500
115615	46*)	500	128637	31*)	500	141947	1—50	40
142125	1—50	100	160724	31*)	500	175113	1—50	40
142471	1—50	40	161161	22*)	500	176279	1—50	40
142623	49*)	500	161264	1—50	40	177342	18*)	1000
142640	44*)	500	162113	21*)	500	177501	23*)	500
143051	20*)	1000	162989	50*)	500	179310	1—50	40
143234	19*)	1000	163285	19*)	500	179640	12*)	500
143364	1—50	100	163718	1—50	100	180990	04*)	500
144015	39*)	500	164186	14*)	500	181588	02*)	5000
144813	1—50	40	164261	23*)	1000	181661	42*)	500
145097	33*)	2500	164871	11*)	1000	183106	1—50	100
145154	10*)	5000	166612	18*)	500	183152	1—50	40
146804	1—50	40	166753	04*)	500	183494	24*)	500
147034	1—50	40	167076	1—50	40	184501	14*)	500
147561	38*)	500	168218	29*)	500	185341	1—50	40
147754	44*)	2500	168285	43*)	500	187495	31*)	500
148421	10*)	500	168726	08*)	500	187611	18*)	500
148462	36*)	500	169172	1—50	100	187858	11*)	1000
149586	1—50	40	169919	1—50	100	188729	1—50	40
150835	02*)	500	170067	01*)	500	188768	33*)	500
151959	48*)	500	170430	39*)	500	189824	25*)	500
152134	02*)	2500	170481	48*)	1000	191170	09*)	500
152548	14*)	500	170527	1—50	40	191354	22*)	1000
152972	40*)	500	171130	23*)	500	191816	1—50	100
153080	1—50	40	171402	1—50	40	193739	15*)	1000
153398	1—50	40	171790	26*)	500	193842	13*)	500
153941	1—50	40	171967	1—50	40	194293	20*)	500
154094	45*)	500	172037	1—50	40	194348	03*)	1000
154212	08*)	500	172162	50*)	500	195086	37*)	500
154617	1—50	40	172347	26*)	1000	195792	26*)	1000
154705	1—50	40				196238	15*)	500
155179	02*)	500	172445	35*)	500	196239	23*)	500
157306	09*)	500	173366	47*)	500	196795	35*)	500
157905	01*)	500	173650	05*)	500	197754	1—50	40
158189	15*)	500	174224	45*)	500	198125	04*)	500
158759	24*)	500	174896	15*)	500	199065	1—50	40
160271	34*)	500	174901	24*)	500	199693	1—50	40

*Шу сериядаги облигациянинг қолган 49 номерига 40 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда йигирма сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган.

Ўн сўмлик облигацияларга ютуқларнинг ярми тўланади.

Ютуқ суммасига облигация қиймати ҳам қўшилган.

Бу жадвал расмий ҳужжатдир. Омонат кассалари газетанинг янги сони келганидан сўнг ютуқларни шу жадвалга мувофиқ белгиланган тартибда тўлайдилар.

Ютуқлар тиражини ўтказиш бўйича комиссиянинг раиси — Меҳнаткашлар депутатлари Ботуми шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси — И. А. ДЖАШИ.

Комиссиянинг масъул секретари — В. П. ЗАМОЛОДЧИКОВА.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 22/VIII да **Спартак**, 23/VIII да **Севилья сартароши.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 22/VIII да **Тарих тилга кирди**, 23/VIII да **Комиссия.**

Оклахома — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Музика садолари — «МОСКВА» (14.00, 21.00).

ЁЗГИ БИНОДА

Ўлдиргунингча кутаман — «ФЕСТИВАЛЬ».

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Севги ва кўз ёши; Бахт билан учрашув — «МОСКВА» (17.30).

Маккеннинг олтинлари — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигининг партия ташкилоти ва қидирув бошқармасининг коллективи Тошкент область ижроия комитети Ички ишлар бошқармаси қидирув бўлими бошлиғининг ўринбосари, милиция подполковниги И. У. Усмоновга онаси

Майна ХОЛМАТОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700.000, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 ✱ ТЕЛЕФОНЛАР Эълонлар — 338142, коммутатор — 330249 дан 330258 гача.

Р-12512. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. А. — 196.